

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДИРЕКТОРАТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Інформаційно-
методичний збірник

ВІСНИК

3/2024

Інформаційно-методичний збірник Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Закарпатській області висвітлює питання, що стосуються життя і діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти Закарпаття

Призначений для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Слюсарєва Ольга Володимирівна, голова редколегії, директор НМЦ ПТО у Закарпатській області, спеціаліст вищої категорії, Відмінник освіти України

Члени редколегії

Демчишин Ганна Степанівна, методист інформаційно-аналітичного кабінету НМЦ ПТО у Закарпатській області, спеціаліст вищої категорії

Ладигець Ірина Михайлівна, заступник директора НМЦ ПТО у Закарпатській області, спеціаліст вищої категорії, Відмінник освіти України

Малеш Таїна Миколаївна, викладач спеціальних дисциплін КЗ «Перечинський професійний ліцей» ЗОР, спеціаліст вищої категорії, старший викладач (за згодою)

Маринець Василь Юрійович, директор КЗ «Міжгірський професійний ліцей» ЗОР, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, Заслужений працівник освіти України (за згодою)

Отамась Інна Григорівна, доцент кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат історичних наук, доцент, м. Київ (за згодою)

Палош Наталія Михайлівна, методист інформаційно-аналітичного кабінету НМЦ ПТО у Закарпатській області, спеціаліст вищої категорії

**Інформаційно-методичний збірник схвалений навчально-методичною радою Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Закарпатській області
(протокол № 5 від 14 грудня 2023 року)**

НАШІ РЕКВІЗИТИ:

✉ вул. Будителів, 3/1, м. Ужгород, 88006

☎ (03122) 66-83-09 факс: (0312) 66-83-09

вебсайт: <http://zpto.ues.net.ua>,/e-mail: nmcptouzhhorod@gmail.com

skype: nmc_pto

ЗМІСТ

**НОВЕ У ПРОФОРІЄНТАЦІЇ.
ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦЕНТРІВ КАР'ЄРИ
В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ**

1.	Білецька Наталія Борисівна Інноваційні форми і методи профорієнтаційної роботи в закладі освіти та їх ефективність	3
2.	Варга Олена Юрївна Самопрезентація як інструмент для успішного працевлаштування (тренінг для здобувачів освіти випускних груп)	7
3.	Дарчі Олександр Іванович Майстер-клас як ефективна форма профорієнтаційної роботи	14
4.	Кишкан Любов Богданівна, Гудак Еріка Павлівна Будуй кар'єру разом із нами	17
5.	Козак Таміла Віталівна Розвиток soft skills («м'яких» навичок) у майбутніх офіціантів: психологічний аспект	25
6.	Кокора Надія Ростиславівна Вибір професії – справа відповідальна (з досвіду роботи)	32
7.	Кучерявий Євгеній Іванович, Свистак Лариса Михайлівна Профорієнтаційний тренінг як сучасна форма організації профорієнтаційної роботи центру професійної кар'єри Ужгородського вищого професійного училища торгівлі та технологій харчування	36
8.	Ролдугіна Марина Валеріївна Популяризація робітничих професій – профорієнтаційна робота в дії	41
9.	Скиба Марія Павлівна Сучасні форми і методи проведення профорієнтаційної роботи в Ужгородському вищому комерційному училищі Державного торговельно-економічного університету (проблема вибору професії)	46
10.	Худяк Софія Вікторівна Формування бізнес-ідеї (кар'єрне консультування з молодіжного підприємства)	51

НОВЕ У ПРОФОРІЄНТАЦІЇ. ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦЕНТРІВ КАР'ЄРИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЬ

*Наталія БІЛЕЦЬКА, заступник директора з навчально-виховної роботи
Державного навчального закладу
«Мукачівський центр професійно-технічної освіти»*

Одне із завдань сучасної освіти – підготовка молоді до вибору професії та успішного здійснення професійної діяльності у дорослому житті. На кожному етапі освіти ця функція тісно пов'язана з іншими напрямками соціалізації учнівської молоді – навчанням і вихованням.

Усвідомлений вибір молодими людьми своєї майбутньої професії є одним із важливих рішень, які багато в чому визначають їхню подальшу життєву стратегію, а також чинить можливий вплив на їхню подальшу діяльність і якість життя. Швидко змінюваний світ, глобалізація, зростання рівня конкуренції на ринку праці, відмирання «старих» і поява нових професій – це та реальність, для орієнтації в якій необхідні відповідні знання та навички. На сьогоднішній день спостерігається посилення вимог ринку праці до рівня професійної підготовленості кадрів, і це призвело до того, що суспільство все частіше і частіше порушує питання проблеми профорієнтації молоді. Тому усвідомлений підхід до вибору майбутньої професії виступає як індикатор розуміння соціальної і професійної ролі у суспільстві. Розвиток та самореалізація молоді є безумовною суспільною цінністю. Запровадження комплексної сучасної професійної орієнтації стає одним з інструментів для реалізації цілей і завдань розвитку України.

Високоякісна профорієнтаційна робота в закладах освіти має вагоме значення для майбутнього здобувачів освіти. Це допомагає зорієнтувати та підготувати їх до професійної діяльності, надаючи корисну інформацію щодо розуміння світу праці, включаючи бачення власної кар'єрної траєкторії. Своєчасна профорієнтаційна робота під час освітнього процесу сприяє професійній самоідентифікації здобувачів освіти, здійсненню самостійного та усвідомленого вибору майбутньої професії з урахуванням уподобань, здібностей, індивідуальних особливостей та запиту ринку праці задля безперешкодного інтегрування в майбутню професію.

Завдання профорієнтації полягає в ознайомленні випускників закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) з професіями, за якими проводить підготовку наш заклад освіти, та правилами їх вибору, вихованні спрямованості на самопізнання як основу професійного самовизначення; формування вміння зіставляти свої здібності з вимогами щодо набуття конкретної професії, скласти на цій основі реальний план оволодіння професією, а також забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості.

Натепер здебільшого випускники ЗЗСО мають слабе уявлення про свою майбутню професію та про знання і навички, які їм потрібні. І в цьому їм допомагають педагогічні працівники, які проводять профорієнтаційну роботу.

Ефективність професійної орієнтації учнів багато в чому залежить від правильно вибраного підходу до організації профорієнтаційної роботи в освітньому закладі.

Тому ця робота в ДНЗ «Мукачівський центр професійно-технічної освіти» проводиться систематично і безперервно протягом року за заздалегідь складеним планом і забезпечується за допомогою:

- моніторингових досліджень потреб молоді в освітніх послугах, що надає заклад;
- співпраці центру із загальноосвітніми закладами міста та області;

- організації зустрічей із випускниками шкіл, їх батьками з метою презентації закладу освіти;
- проведення Днів відкритих дверей, ярмарків, тижнів професій, конференцій, круглих столів;
- проведення майстер-класів;
- зустрічей учнів шкіл із представниками професій – випускниками закладу освіти, які досягли високих успіхів у професійній діяльності;
- залучення засобів масової інформації;
- оформлення профорієнтаційних куточків;
- виготовлення рекламних буклетів тощо.

У даний час проблеми профорієнтації зростають, але і розширюються її можливості. Тут допомагають інформаційно-комунікаційні технології. Бурхливо розвивається комп'ютерна техніка, Інтернет є реальним ресурсом для оновлення форм і методів профорієнтаційної роботи, завдяки якому у всіх сферах людської діяльності створюється новітнє інформаційно-освітнє середовище.

Упровадження інформаційних технологій у профорієнтаційну роботу сприяє розвитку розширення можливостей для учнівської молоді, інших категорій громадян щодо вибору професії, планування кар'єри, формування соціально значущих життєвих компетенцій відповідно до вимог сучасного ринку праці.

Однією з інноваційних форм профорієнтаційної роботи є проведення онлайн-екскурсій для учнів ЗЗСО. За допомогою відеороликів, презентацій професій школярі мають змогу ознайомитися із закладом освіти, професіями, матеріально-технічною базою. Такі онлайн-екскурсії проводять педагогічні працівники разом із здобувачами освіти центру. Досвід показує, що онлайн-екскурсії – перспективна форма профорієнтаційної роботи, яка сприяє значному розширенню кола потенційних абітурієнтів.

Також сучасним підходом профорієнтаційної діяльності є проведення Днів відкритих дверей, де старшокласники можуть дізнатися багато цікавого про заклад освіти, переглянути відеоролик про заклад, побувати в лабораторіях і майстернях, взяти участь у проведенні майстер-класів з різних професій, познайомитись з випускниками центру, які зробили успішну кар'єру.

Досвід свідчить, що вміло організована зустріч із представником професії залишає глибокий слід у свідомості підлітків, сприяючи їхній пізнавальній активності. Учня варто розповісти не лише про важливість професії, а й про чинники, що обумовлюють успішність професійної діяльності.

Проведення таких заходів є одним з оптимальних способів організації професійного самовизначення, внаслідок якого учні отримують відомості про окремі аспекти діяльності різних фахівців, що дає можливість дізнатися про професію зсередини. При цьому учні на власному досвіді дізнаються про свої індивідуальні якості і здібності, а головне, можуть самі співвіднести свій природний і накопичений потенціал до вимог конкретної практичної діяльності в різних сферах праці.

Доброю традицією у закладі освіти з метою профорієнтації стала тісна співпраця педагогічного колективу з роботодавцями. Їх запрошують на конкурси професійної майстерності, тижні фахової майстерності, проведення майстер-класів.

Важливе місце у профорієнтаційній роботі належить сайту центру. Він містить інформацію для випускників ЗЗСО, їх батьків, молоді, незайнятого населення. На сторінках сайту можна відстежити останні новини про заходи, що відбулися в освітньому закладі, ознайомитися з його історією, переліком освітніх послуг та навчально-виробничою діяльністю.

Використання глобальної мережі підвищує увагу молодих людей до освітніх установ, збільшує інтерес до профорієнтації загалом. Наявність власного сайту дозволяє закладу освіти оперативно надавати інформацію, обмінюватися досвідом з колегами, здійснювати зворотний зв'язок, публікувати кращі напрацювання та проводити рекламні акції. Саме на персональному сайті освітнього закладу можна дізнатися найбільш докладну і достовірну інформацію про правила прийому, спеціальності, додаткові освітні послуги та інше.

Інформація про діяльність центру також розміщується у соціальних мережах, які є популярними сьогодні у молодіжному середовищі. Використання цих ресурсів допомагає молодим людям та їхнім батькам визначитися з вибором майбутньої професії.

Таким чином, правильно вибрана професія сприяє задоволеності процесом праці та її результату, дає можливість максимального прояву творчості, кращого емоційного настрою, більш повного здійснення своїх життєвих планів. Ефективність професійної орієнтації учнів багато в чому залежить від правильно вибраного підходу до організації профорієнтаційної роботи в закладі освіти. Дуже важливо, щоб кожна людина правильно вибрала свою майбутню професію з урахуванням індивідуальних особливостей, які виражені в її фізичному розвитку, інтересах, схильностях, характері, темпераменті.

Використані джерела

1. Болтянський О.В., Болтянська Н.І. Застосування інноваційних технології при викладанні у сучасному вищому навчальному закладі, як фактору формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць ТДАТУ. – Мелітополь. 2017. Вип. 20. – С. 39 – 42.
2. Пономарьова Н.О. Дослідження проблеми професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності в Україні в соціальному контексті. ScienceRise: Pedagogical Education. 2018. – № 2 (22). – С. 4 – 9.
3. Пономарьова Н.О., Білоусова Л.І. Специфіка професійної орієнтації молоді у сучасний період розвитку суспільства. Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. – Київ, 2016. – № 2 (29). – С. 19 – 24.
4. Навички для успішної кар'єри [курс для здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти] – К.: 2020. – 300 с.
5. Онлайн-ресурс: https://vilnschool_2.dnepredu.com/uk/site/proforientatsiya-v-zaklad.html
6. <http://habitus.od.ua/journals/2021/26-2021/17.pdf>

САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ УСПІШНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ (тренінг для здобувачів освіти випускних груп)

Олена ВАРГА, практичний психолог
ВПУ №34 м. Виноградова

Через двадцять років ви будете більше розчаровані тим, що не зробили, ніж тим, що зробили. Отже, відчайотуйте від пристані. Піднімайте вітрила й ловіть попутний вітер. Досліджуйте. Мрійте. Відкривайте.

Марк Твен

Вибір професійного шляху багато в чому визначає нашу долю. Від того, наскільки правильно вибраний життєвий шлях, залежить місце кожного серед людей, задоволеність роботою, фізичне та психічне здоров'я, радисть та щастя...

Успішне працевлаштування залежить від багатьох факторів, один із них – це розвиток своїх soft skills. Вираз soft skills у перекладі з англійської звучить як «гнучкі» або в буквальному перекладі «м'які» навички. Ми все частіше зустрічаємо згадки про софт скіли у вакансіях, на тренінгах, і просто у спілкуванні.

Soft skills – це комплекс загальних, неспецифічних для конкретної професії якостей і навичок. Людина, що володіє ними, ефективніше справляється зі своїми завданнями, будує комунікацію з командою, партнерами і клієнтами, а також успішно просувається кар'єрними сходами або розвиває свій бізнес.

До «гнучких» навичок належать:

- *комунікативні навички*, до яких відносять вміння слухати співрозмовника, вміння вести переговори, домовлятися, переконувати, розуміння невербальних сигналів і комунікації, самопрезентація, вміння говорити на публіку, публічні виступи, навички листування, письмове спілкування;

- *критичне мислення* – логічне мислення, вміння спостерігати і виявляти суть, навички нестандартного мислення, спритність, винахідливість, і навіть креативність, адаптивність, здатність позитивно сприймати зміни, вміння комплексно підходити до вирішення проблем;

- *лідерські якості* – вміння уникати або вирішувати конфлікти, створювати домовленості, союзи, угоди, навички ефективного делегування, навички фасилітації (ефективна модерація обговорень або пошуку рішення проблем), навички менеджменту (управління зустрічами, співбесідами або переговорами), менторство і здатність навчати;

- *емоційний інтелект і позитивне мислення* – емоційна компетентність, здатність бачити вирішення життєвих завдань, чемність і ввічливість, вміння виявляти дружелюбність, стресостійкість і здатність приймати рішення в нестандартних умовах, здатність до емпатії;

- *уміння працювати в команді*;

- *самоорганізація* – тайм-менеджмент або управління часом, самодисципліна, самоконтроль (і взагалі майже все з додатком само-), вміння концентруватися, вміння знаходити і працювати з інформацією, а ще бажання вчитися і постійно розвиватися.

Одне з найважливіших скілів – це самопрезентація. Вона є процесом представлення себе і своєї особистості в різних ситуаціях, таких як презентації, співбесіди, зустрічі з новими людьми чи соціальні події. Це важлива навичка, яка може вплинути на успіх у професійній та особистій сферах.

Самопрезентація включає у себе не лише зовнішній вигляд, але й манеру спілкування, мовлення, жести, поставу та спосіб взаємодії з іншими людьми. Вона може відображати наше ставлення до себе, свідомість про свої сильні сторони та особливості, а також наше бажання сприймати та бути сприйнятими іншими.

Мета: формувати навички самоаналізу, допомогти випускникам у визначенні своєї мети стосовно майбутнього працевлаштування, окреслити шляхи її досягнення, допомогти знайти сильні сторони, розвивати свої soft skills, формувати в учнів потребу у самовдосконаленні, розвитку умінь та навичок самопрезентації.

Завдання:

- ❖ ближче познайомити учасників один з одним та зі самим собою;
- ❖ розвивати навички культури спілкування;
- ❖ продіагностувати здібності та нахили учасників тренінгу;
- ❖ шляхом діагностики визначити сильні сторони учасників тренінгу;
- ❖ вчити учнів враховувати свої уміння та навички для успішного

працевлаштування;

- ❖ навчитися використовувати свої скіли в житті;
- ❖ познайомити випускників із засобами успішної самопрезентації;
- ❖ відпрацювати навички написання резюме.

Режим роботи групи: тренінг розрахований на 1 годину 30 хвилин.

Організація заняття: зустріч розпочинається вправою, яка дозволяє учасникам тренінгу ближче познайомитись один з одним, краще пізнати себе самого, приймаються та зачитуються правила роботи групи.

Вступ: учасникам повідомляється тема заняття, те, чим вони будуть займатися на занятті.

Основна частина складається з вправ, підібраних відповідно до даної теми. За потреби включаються розминки.

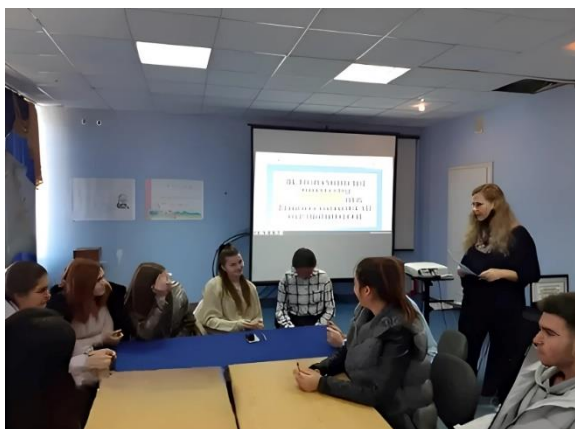
У кінці заняття передбачено підведення підсумків. Учасники висловлюються про своє відношення до роботи в групі, про свій вклад у роботу, хто і чим допомагав, підтримував, а хто заважав у роботі.

Форма проведення зустрічі: соціально-психологічний тренінг, який є активною формою навчання та виховання.

Тренінг проводиться у вигляді психотехнічних ігор, вправ, обговорення, дискусій, інформаційних повідомлень. На занятті використовуються інтерактивні методи роботи: робота в парах, мозковий штурм, інформаційні повідомлення, вправи на підвищення самооцінки.

Очікувані результати: навчити учнів бачити свої сильні сторони, використовувати уміння та навички для успішної самопрезентації, а також спробувати написати резюме, яке точно забезпечить їх працевлаштування.

Загальновідомо, що людина почуває себе успішною і впевненою у житті, досягає найвищого професійного рівня, якщо одержує задоволення від своєї роботи. Тому вкрай необхідною є реалізація системи послідовної і цілеспрямованої допомоги людині в її професійному самовизначенні. Саме таке завдання даного тренінгу.

Вступ

Тренер представляє себе та вітає учасників.

Гра «Знайомство»

Ближче познайомити учасників тренінгу один з одним та з тренером, створити позитивний настрій, підготувати групу для подальшої спільної роботи.

Перший учасник (за бажанням, можна почати з тренера) називає своє ім'я чи ім'я, яким би хотів називатися на тренінгу і свою позитивну рису на першу букву власного імені. Наступний учасник (рух за годинниковою стрілкою) повторює сказане першим учнем та називає своє ім'я та свою позитивну рису, третій здобувач освіти повторює сказане першим та другим підлітком і свій варіант тощо. Бажано, щоб якості не повторювались.

Вправа «Очікування»

Виявити очікування підлітків від тренінгу, рівень зацікавленості проблемою, бажання працювати.

Матеріали: два ватмани, стікери, ручки.

Роздати учасникам невеликі аркуші паперу, на яких вони повинні записати свої очікування від тренінгу. Кожне очікування записувати на окремому аркуші. На одному листку ватману зробити напис «Очікую» на другому «Виконано».

Обидва ватмани прикріпити на стіні. Усі занотовані побажання озвучуються (за бажанням) і прикріплюються під написом «Очікую». У подальшому на будь-якому із занять учасники мають можливість переміщувати очікування на листок із написом «Виконано». Якщо протягом програми не будуть реалізовані якісь із очікувань учасників, то на останньому занятті обговорити це з групою і з'ясувати, що робити з нереалізованими очікуваннями: запланувати наступні тренінг, індивідуальну консультацію, рекомендувати необхідну літературу.

Мозковий штурм «Правила роботи групи»

Прийняти правила роботи групи на тренінгових заняттях.

Хід проведення: завдання учасників – запропонувати правила, які допоможуть групі працювати ефективно. Правила записуються, висувуються на всезагальне обговорення. Далі правила приймаються або не приймаються, за потреби доповнюються і змінюються. Погоджені всіма правила записуються на ватмані. (Можна підписати правила). Даних правил дотримуються продовж усіх занять.

Основна частина

Мінілекція про soft skills

Перш ніж розпочати розмову про самопрезентацію та резюме, хочу розповісти вам про важливість розвитку власних soft skills.

Багато людей і досі вважають, що кар'єрний успіх залежить виключно від досвіду та рівня майстерності, а також від того, наскільки добре фахівець розуміється на своїй безпосередній роботі.

Однак аналітики сходяться на думці, що незабаром прийде той час, коли люди та роботи порівну поділять між собою виконання трудових функцій. А тому в найближчому майбутньому, щоб зробити перші успішні кроки в кар'єрі чи залишатися затребуваними на ринку праці, вже недостатньо буде мати профільну освіту і навіть досвід роботи у своїй сфері. Працівникам майбутнього будуть потрібні додаткові знання та вміння, які не під силу повторити або доручити роботу чи комп'ютерній програмі. Саме такі вміння прийнято відносити до soft skills або «м'яких навичок», а про необхідність їх розвитку останнім часом чуємо все більше.

Soft skills – це комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, що відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою. Це універсальні якості, що допомагають нам взаємодіяти між собою, незалежно від сфери діяльності. Такі навички важливі для кожного виду діяльності, а основні з них зазвичай є в переліку вимог у різних вакансіях, тому вони нам вже давно знайомі.

Soft skills допомагають швидше адаптуватися до змін на ринку праці та переорієнтуватися у разі втрати актуальності певною сферою зайнятості.

«М'які» (гнучкі) навички – це ситуативні вміння, знання, риси характеру, що застосовуються в будь-якій роботі. Вони допомагають не стільки бути висококласним фахівцем, скільки будувати кар'єру та сформувати власну репутацію і команду.

Найбільш затребуваними гнучкими компетенціями є:

- вміння працювати в команді;
- комунікативні навички (активне слухання, вміння вести діалог, виступати публічно, довести свою думку тощо);
- критичне мислення (здатність аналізувати ситуацію, що склалася, робити корисні висновки та змінювати поведінку відповідно до цього);
- активна позиція та лідерство;
- креативність;
- організованість;
- відповідальність і дисциплінованість.

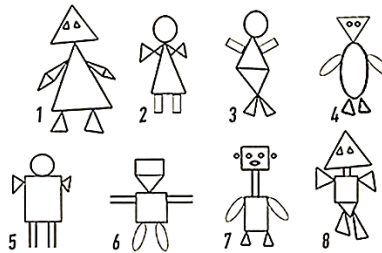
Розвинений емоційний інтелект (EQ, EI) – здатність людини розуміти як свої емоції, так і емоції оточення, адекватно реагувати на них та керувати ними, емпатійність. Саме від рівня EQ залежить, як людина налагоджуватиме комунікацію, як буде вирішувати складні задачі та проходити випробування. Високий рівень емоційного інтелекту допомагає будувати успішну кар'єру, бути продуктивним, згуртувати команду та залишатися вмотивованим.

Для отримання та розвитку soft skills-навичок не існує спеціальних курсів чи закладів освіти. Вони формуються у людини протягом життя, під впливом виховання та життєвого досвіду, цілеспрямовано розвиваються на тренінгах тощо. Наприклад, хтось досконало контролює емоції з дитинства, а когось обставини змушують з часом навчитися цьому.

Тест «Мої сильні сторони». На слайді демонструється малюнок з фігурами. Учасникам тренінгу пропонують обрати одну фігуру, яка їм найбільше сподобалася.

Далі тренер демонструє і зачитує результати виборів здобувачів освіти.

Виберіть фігуру і знайте свої сильні сторони

У кожної людини є сильні і слабкі сторони. Чи знаєте ви свої кращі якості характеру? Або, можливо, вам здається, що в вас немає нічого особливого? Цей простий тест переконає вас у цьому. Кожна людина неповторна і наділена унікальними якостями.

Тест «Мої сильні сторони» допоможе вам дізнатися про ваші найсильніші сторони. Виберіть будь-яку вподобану фігуру на малюнку і прочитайте результат за її номером. Не варто довго роздумувати над вибором. Просто покладайтесь на відчуття та інтуїцію.

Результати тесту

1. Лідер

Ваші сильні сторони – вміння організовувати і керувати. Ви вмієте чітко і красиво висловлювати свої думки і здатні підтримати дискусію практично з будь-яким співрозмовником. Ще один ваш плюс – швидка адаптація до навколишньої ситуації.

2. Виконавець

Сильні сторони вашої особистості – відповідальність і серйозність. Ви дуже самоорганізовані, добре адаптуєтесь в нових умовах, але вам важко самостійно приймати рішення. Ви – прекрасний виконавець, професіонал у своїй справі. Завжди намагаєтесь будь-яку справу виконати добре і довести її до кінця. Вас особливо цінують за працьовитість, чесність і надійність.

3. Недовірливий

Ваша перевага – вроджений талант до багатьох речей відразу. Ви дуже різнобічна особистість, наділена великими можливостями. Однак трапляється, що ваші вразливість і чутливість дають вам ґрунт для сумнівів у своїх силах. Вам весь час потрібна моральна підтримка і підбадьорення.

4. Вчений

Найбільш сильні сторони вашої особистості – раціоналізм, розвинене аналітичне мислення, зібраність і внутрішній спокій. У вас завжди і на все є власна думка. Вам

подобається продумувати свої варіанти розвитку подій і планувати якісь дії. Саме така розважливість допомагає вам у досягненні чималих успіхів.

5. *Інтуїтивний*

Найяскравіші ваші переваги – універсальність і вміння з успіхом виконувати кілька справ одночасно. Вам також легко перемикається з однієї діяльності на іншу. У вас хороша інтуїція і відмінна уява. У вас непогано виходить контролювати власні емоції.

6. *Творець*

Ваші сильні сторони – розвинена уява, винахідливість і принциповість. У вас є власні чіткі переконання і моральні норми, від яких не відступаєте, тому вами складно маніпулювати. Ви схильні швидко захоплюватися якоюсь новою ідеєю, яку намагаєтеся завжди довести до кінця.

7. *Емоційний*

Ваша сила в умінні співпереживати і допомагати. Вас цінують саме за ці якості, адже ви завжди знайдете добре слово, щоб потішити всіх, хто прийде до вас зі своїми проблемами. Однак іноді ви стаєте заручником власної емоційності, оскільки саме вона змушує вас робити помилки і необдумані вчинки.

8. *Маніпулятор*

Ваша сильна сторона – вміння маніпулювати людьми. Ви вмієте змусити інших робити все, що потрібно вам. У багатьох ситуаціях ви проявляєте себе як жорстка і принципова людина, однак саме ці якості дозволяють вам чинити тиск на людей і домагатися від них потрібної реакції.

Інформаційне повідомлення «Як скласти резюме?»

Резюме – це невеликий документ, який містить інформацію про досвід роботи, освіту та основні навички, необхідні для працевлаштування на певну посаду. Резюме є важливим інструментом для пошуку роботи, оскільки його зміст дає змогу роботодавцю швидко знайти спеціаліста за конкретними вимогами та професійними характеристиками.

Резюме можна подавати в різному форматі (звичайним документом, презентацією, графічним файлом тощо), проте воно обов'язково має містити в собі такі блоки:

Заголовок. Він вказує посаду, на яку претендує кандидат, а також використовується для визначення рівня кваліфікації. Наприклад, «Junior Front-end Developer» (Молодший Front-end розробник), «Experienced Marketing Manager» (Досвідчений маркетолог) або «Senior copywriter» (Старший копірайтер).

Контактна інформація: номер телефону, електронна пошта, посилання на соціальні мережі та портфоліо (за наявності). Без контактних даних потенційний роботодавець не зможе зв'язатися з вами, щоби запросити на співбесіду або поставити додаткові питання щодо попереднього місця роботи.

Освіта. Необхідно скласти перелік закладів освіти, а також вказати рівень отриманої освіти та спеціалізацію. У цьому розділі можна додати інформацію про курси, тренінги та інші навчальні заходи, які ви проходили для покращення професійних навичок.

Досвід роботи. Блок має містити дані про попередні місця роботи (у зворотному хронологічному порядку), назви компаній та посади, на яких ви працювали. Варто додати коротку характеристику основних обов'язків та досягнень на цих посадах. Довготривале стажування або волонтерство в певній організації також можна додати до цього розділу.

Навички та компетенції. Треба скласти перелік професійних та особистісних навичок, які допомагають вам виконувати роботу. У цьому розділі можна вказати про знання мов програмування чи інших спеціальних програм, пов'язаних із посадою, а також рівень володіння іноземними мовами.

Для отримання престижної посади сьогодні важливо знати принаймні одну іноземну мову. Якщо вам потрібно підтягнути знання та покращити розмовну й ділову мову, спробуйте заняття з репетитором. На платформі БУКІ зібрані найкращі викладачі з безлічі іноземних мов: англійської, німецької, польської, французької, іспанської, італійської та інших.

Практична робота «Написання власного резюме»

Матеріали: папір А4 на кожного учасника

Всі учасники записують на аркуші паперу власне резюме за поданим планом. За бажанням учасники презентують свої резюме. Обговорення, доповнення, підсумок.

Вправа «Аукціон»

Демонстрація труднощів здійснення життєвого вибору на практиці.

Матеріали: спеціально підготовлені жетони, ручки

Перед початком гри тренер роздає кожному гравцю по 10 жетонів і повідомляє, що протягом гри жетони можна обміняти на той чи інший лот. Кожен лот має різну ціну. В одному лоті одночасно на продаж виставляється дві цінності, купити можна лише одну з них або не купувати нічого. Назву купленого учасник пише на жетоні і відкладає його вбік як використаний, вибір треба робити швидко. Повернутись назад або поміняти куплене – не можна.

Питання для обговорення

Чи легко було зробити вибір?

Чи завжди ваш вибір був правильним?

Чи були сумніви у виборі саме того лоту?

Якби ви знали кількість лотів, вам було б легше робити вибір?

Що відчують зараз, задоволені чи ні власними покупками?

Заклучна частина

Вправа «Зняття внутрішніх обмежень»

Для усвідомлення своїх внутрішніх обмежень, опанування інструментами покрокового зняття внутрішніх обмежень.

Матеріали: аркуш паперу, авторучка.

Психолог: На шляху до досягнення наших цілей постійно зустрічаються перепони. Їх можна умовно розділити на зовнішні і внутрішні. Вважають, що з внутрішніми перепонами справитися набагато важче, ніж з зовнішніми. Коли ми говоримо про свої внутрішні обмеження, як правило, ми починаємо зі слів «Я не можу...». Зараз ми спробуємо покроково здолати деякі ваші внутрішні обмеження. Запишіть на аркуші 5 раз одну і ту ж фразу «Я не можу...», залишивши трохи місяця, щоб її завершити.

2. Допишіть фразу, що ви НЕ можете зробити (робити).

3. Тепер у всіх реченнях закресліть слово «можу», а замість нього зверху запишіть «хочу». Що у вас вийшло? Прочитайте всі фрази з новими словами.

4. Наступний крок. Скрізь закресліть частку «не». Прочитайте, що у вас вийшло. Дуже важливе питання, яке ви зараз маєте поставити собі: «Я дійсно цього хочу?» прочитайте ще раз фрази і зробіть наголос на слові «Хочу».

5. Завершальний крок. Допишіть після слова «хочу» словосполучення «І ЛЕГКО МОЖУ». Разом у вас вийде «Я хочу і легко можу...», а далі за вашим текстом.

Тепер зачитайте свої нові фрази вголос.

- Що ви відчували, коли читали останній запис?

Кожного разу, коли вам здається, що ви щось не можете, не хочете, виконайте цю вправу і у вас обов'язково все вийде. Програмуйте себе на успіх, але пам'ятайте, що і поразка може бути першим стимулюючим кроком до самовдосконалення і успіху.

Вправа на рефлексію «Виконано»

Матеріали: стікери та ручки для всіх учасників.

Всі учні беруть по одному стікеру і пишуть, що на сьогоднішньому занятті їм сподобалося, чи були виправдані їх очікування і клеять їх на ватман «Виконано».

Закінчення заняття: «Мені було ..., тому що...» (закінчити речення). Рефлексія.

Використані джерела

1. Білецька О.В. Розбудова навичок самостійного життя і сприяння зайнятості випускників професійно-технічних навчальних закладів – колишніх вихованців інтернатних установ для дітей-сиріт : [Навч. посіб.] / О.В. Білецька, М.М. Гищак, О.В. Мельников, О.Д. Шевчук. – К. : Грандіс-Груп, 2006. – 88 с.
2. Гупаловська В., Левус Н. Психологічні особливості мотиваційного інтелекту. – Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. 2014. Вип. 1. С. 31–35 с.
3. Дерев'янка С.П. Емоційний інтелект як чинник соціально-психологічної адаптації особистості до студентського середовища: автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.05. – Київ, 2009. – 20 с.
4. Михалевська Н. Тренінг. Вибір професії або задач з багатьма невідомими. (1 заняття) / Н. Михалевська, О. Тригук // Психолог. – 2004. – № 45.
5. Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник / [уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище], 2012. – 384 с.
6. Monolith Bizz 12 soft skills 21 століття. Коуч-книжка для натхнення і розвитку. Збірник самарі + аудіокнижка / видавництво Моноліт], 2022. – 352 с.

МАЙСТЕР-КЛАС ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

*Олександр ДАРЧІ, майстер виробничого навчання, викладач
Комунального закладу «Свалявський професійний будівельний ліцей»
Закарпатської обласної ради*

Професійна орієнтація молоді є організованою послідовністю інформаційних дій, що допомагають абітурієнтам зробити вибір професійного напрямку. Найчастіше профорієнтація, яка проводиться педагогами конкретного закладу професійної (професійно-технічної) освіти, є найбільш дієвим фактором, який визначає той шлях у житті, що вибере молода людина. Крім тих, які вже стали традиційними у профорієнтаційній роботі, зокрема відвідування шкіл педагогами, публікації в пресі, соціальних мережах, проведення Днів відкритих дверей, на сьогоднішній час актуальними є проведення майстер-класів.

Майстер-клас – це дієва технологія навчання, що передбачає проведення кваліфікованим педагогом практично спрямованого заняття з метою формування та розвитку певних професійних компетентностей із застосуванням авторського підходу, демонстрації засвоєння змісту, відповідних інтерактивних методів і прийомів залучення всіх учасників до активної діяльності.

Метою проведення майстер-класу є вдосконалення професійної підготовки кваліфікованих робітників, підвищення фахової компетентності педагогів, прискорення процесу трансформації кращого педагогічного досвіду в практичну діяльність, підняття іміджу робітничих професій.

У Комунальному закладі «Свалявський професійний будівельний ліцей» Закарпатської обласної ради (далі – КЗ «Свалявський професійний будівельний ліцей») ЗОР для вироблення єдиного підходу з організації та проведення майстер-класів розроблено Положення, що визначає порядок підготовки, проведення майстер-класу як сучасної методики професійного навчання із застосуванням новітніх педагогічних, виробничих і цифрових технологій, зокрема в умовах змішаного та дистанційного навчання.

Майстер-клас як ефективна форма профорієнтаційної роботи в ліцеї застосовується давно. Зокрема, під час проведення Днів відкритих дверей для абітурієнтів, які планували здобувати професію у стінах нашого закладу, на презентації організовувалося робоче місце зварника у вигляді імпровізованої зварювальної кабінки, де учні із задоволенням пробували здійснювати зварювальний процес.

Фото проведення майстер-класу у фойє ліцею в імprovізованій зварювальній кабінці

У ліцеї практикують не тільки майстер-класи, які проводяться педагогами ліцею. Заклад має два навчально-практичні центри з підготовки спеціалістів електромонтажного та будівельного профілю, створюється навчально-практичний центр інноваційних зварювальних технологій. У рамках підготовки цього центру ліцей відвідали спеціалісти ТОВ «Саміт», які є офіційними представниками фінського концерну «Кемпі», – провідного виробника професійного зварювального обладнання. Здобувачі освіти ліцею з великим задоволенням ознайомилися у формі майстер-класу із найбільш сучасним зварювальним обладнанням світового рівня.

Фото майстер-класу, який проводили спеціалісти ТОВ «Саміт»

На території ліцею, в гуртожитку, проживає група внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). Діти цих громадян також залучаються до профорієнтаційних заходів, також ознайомилися із обладнанням концерну «Кемпі». Даний майстер-клас їм дуже сподобався і тому вирішили здобувати професію зварника.

У рамках Всеукраїнського тижня професійної (професійно-технічної) освіти в закладі проводилися Дні відкритих дверей, де ефективно демонструвалися майстер-класи в майстернях та навчальних центрах.

На сьогоднішній час майстер-класи стали традиційними під час проведення Днів відкритих дверей. Абітурієнтів знайомлять із професіями, особливостями їх здобуття у стінах ліцею, показують обладнання, яке застосовується в навчальних центрах та майстернях закладу. Для учнів шкіл проводиться інструктаж з техніки безпеки. Далі їм пропонується самостійно спробувати те, чому навчають за професією. Абітурієнти одягали зварювальний спеціальний одяг, розглядали зварювальні інструменти та обладнання – газові пальники, різак, плазмотрони, газові балони, джерела зварювального струму. Ну, а найбільший інтерес починається тоді, коли вже самостійно можна поспробувати: розрізати газовим різак метал або запалити зварювальну дугу.

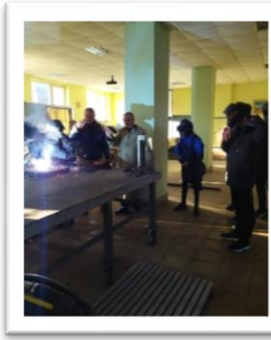

Фото проведення Днів відкритих дверей

На сьогодні майстер-клас для майбутніх абітурієнтів є дуже ефективним, а інколи визначним профорієнтаційним заходом у виборі майбутньої професії та закладу освіти. Він дозволяє підліткам не тільки дізнатися про різноманітні професії, а й отримати практичний досвід, який допоможе їм зробити свідомий вибір свого майбутнього шляху.

Використані джерела

1. Дулова А.С., Соламатіна Л.М. Майстер-клас як групова форма роботи / Колективні форми методичної роботи / упоряд. Ж.М. Сташко – К.: Шкільний світ, 2013. – 128 с.
2. Маркетинг і логістика інновацій: збірник матеріалів циклу науково-методичних вебінарів «Маркетинг і логістика інновацій» 15 вересня – 29 листопада 2022 р. / за наук. ред. Л.М. Сергєєвої. – Дніпро: Журфонд. – 2023. – 164 с.
3. Шевчук С.С. Розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти у позааудиторній навчальній діяльності ЗП(ПТ)О: Спецкурс. / С.С. Шевчук. – БІНПО: Біла Церква. – 2020. – 84 с.
4. Профорієнтаційна робота в ПТНЗ. URL: <https://vseosvita.ua/library/proforientacijna-robota-v-ptnz-115422.html>

БУДУЙ КАР'ЄРУ РАЗОМ ІЗ НАМИ

Любов КИШКАН, старший майстер.

Еріка ГУДАК, викладач спеціальних дисциплін

Комунального закладу «Перечинський професійний ліцей»

Закарпатської обласної ради

Одній жінці наснився сон, що за прилавком магазину замість продавця стояв відомий мудрець.

- Як приємно Вас бачити!

- Так, це я, – відповів мудрець.

- А що у вас можна купити?

- Усе, – була відповідь.

Тоді, мені б хотілось купити здоров'я, щастя, любов, успіх і багато грошей!

Мудрець усміхнувся й пішов за замовленим товаром. Через деякий час він повернувся з маленьким мішечком.

- Це все?! – зойкнула жінка.

- Так, – відповів спокійно мудрець. – А Ви не знали, що в мене продається тільки насіння? Адже все, що ми маємо в нашому житті, ми створюємо і ростимо самі!

Народна притча про насіння якнайкраще демонструє, якою має бути позиція майбутнього випускника, який прагне до успіху.

Заклад професійної (професійно-технічної) освіти – це «міст» між дитинством та дорослим життям. Перед випускниками постають питання: де і як шукати роботу, як заробляти на життя. Сьогодні пошук роботи – справа нелегка й не завжди приносить очікуваний результат. Багато хто залишається безробітним не тому, що для нього немає відповідної роботи чи вільного робочого місця, а тому, що не знає, як і де шукати роботу.

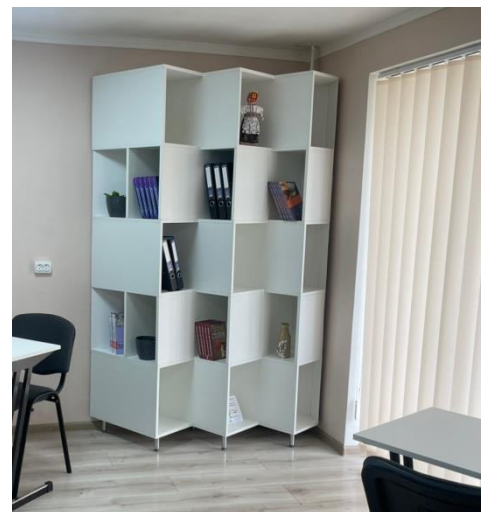
Центр професійної кар'єри – це система кар'єрної навігації, важлива сполучна ланка між закладами професійної (професійно-технічної) освіти з молоддю, ринком праці, роботодавцями і державними установами.

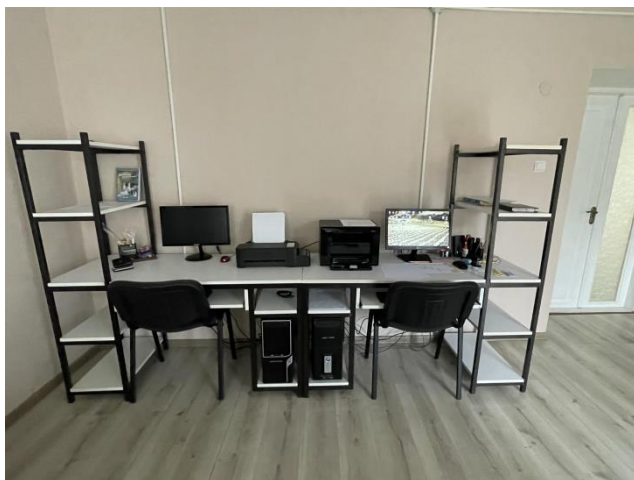
Тому, в Комунальному закладі «Перечинський професійний ліцей» Закарпатської обласної ради створено Центр кар'єри, який став помічником здобувачів освіти у побудові успішної кар'єри та надійним партнером роботодавців.

Відкриття Центру кар'єри в освітньому закладі відбувалося у декілька етапів: вибір приміщення, оформлення центру кар'єри і розробка установчих документів.

До створення центру кар'єри було залучено багато працівників. Хотілося створити Центр, у якому не тільки можна отримати необхідну (компетентну) інформацію, а центр, який би відповідав сучасним вимогам, подобався юнакам та дівчатам, спонукав до невимушеного спілкування, був креативним.

Після ремонту виникла ідея поділити приміщення на зони і відповідно до кожної був розроблений дизайн. Виділена робоча зона для відвідувачів та працівників центру (комп'ютерні та письмові столи з оргтехнікою). Для невимушеної розмови майстри виробничого навчання виготовили м'яку частину в стилі лофт із журнальним столиком, а для зберігання документів – креативну шафу-етажерку.

Коли матеріальні аспекти були закриті, розпочалася робота з підготовки документації.

Центр кар'єри в освітньому закладі був відкритий у січні 2022 року відповідно до наказу керівника закладу. Діяльність центру регламентується рядом документів: Наказом, Положенням, Планом роботи Центру, Планом спільних заходів КЗ «Перечинський професійний ліцей» ЗОР та Перечинської філії Закарпатського обласного центру зайнятості.

Для Центру розроблені стенди, логотип та слоган «Будуй кар'єру разом з нами» – все це створює системність, організованість і спонукає до професійного росту.

На інформаційних стендах висвітлено:

- Мету Центру професійної кар'єри;
- Основні функції Центру;
- Напрямки діяльності Центру;
- Органайзер пошуку роботи, який дає чіткі відповіді на запитання: Як знайти роботу? Чи потрібне резюме? Що потрібно враховувати під час пошуків роботи? Де знайти роботу? Які помилки при пошуках роботи? Змінна частина стенду містить зразки резюме, автобіографії, рекомендаційного листа, динаміки та пропозицій на ринку праці Закарпаття, перелік потенційних роботодавців регіону.

- сприяння розвитку підприємницької ініціативи (зустрічі з підприємцями та успішними випускниками);
- консультування здобувачів освіти щодо працевлаштування (оформлення документів);
- профорієнтаційний супровід здобувачів освіти.

Заняття з учнями часто проводимо з представниками Перечинської філії Закарпатського обласного центру зайнятості та роботодавцями. У Центрі кар'єри відбуваються зустрічі здебільшого з невеликою кількістю людей, а з більшою аудиторією зустрічаємося в актовій залі або в навчальних кабінетах.

«Краще один раз побачити, ніж сто разів почути», – каже народна мудрість, тому за сприянням роботодавців влаштовуємо екскурсії для здобувачів освіти на підприємства або організовуємо зустрічі, щоб бізнес приходив в освітній заклад з презентаційним матеріалом (презентації, відеоролики, вироби, макети виробів тощо).

Двоє наших працівників (Еріка Гудак та Любов Кишкан) пройшли навчальний курс «Розвиток підприємницьких навичок учнів» у межах реалізації проекту «Розвиток підприємницьких навичок молоді для покращення адаптивності до потреб ринку праці під час війни», «EU4Skills: кращі навички для сучасної України». Знання, здобуті на тренінгу, дали поштовх до організації дискусій із здобувачами освіти, що професія дає можливість не тільки працювати на заводі чи підприємстві, а це – унікальний інструмент для відкриття власної справи. Малий бізнес дає перспективу розвиватися професійно, і що немаловажно – матеріально, а ці дві складові спонукають людину удосконалюватися духовно і гармонійно.

Для проведення профорієнтаційних занять, тренінгів, тестів ми використовуємо матеріали публікації, підготовленої за підтримки Європейського союзу у межах програми ЄС з учнями «EU4Skills: кращі навички для сучасної України», Київ 2022. Найбільше ліцеїстам подобаються тренінги, на яких вони виконують практичні завдання і відстоюють власну позицію. Так, тренінг «Кар'єра. Що це таке?» вчить їх ставити цілі, завдання та дії, важливі для планування кар'єри.

КАР'ЄРА.

ЩО ЦЕ ТАКЕ?

ЗАГАЛЬНА МЕТА ТРЕНІНГУ:

визначення своїх цілей, завдань і дій у плануванні кар'єри.

КОНКРЕТНІ ЦІЛІ:

Учень/Учениця

- називає свої цілі, завдання та дії, важливі для планування кар'єри;
- планує подальші освітньо-професійні шляхи, відповідно до наявних ресурсів та цілей після закінчення ліцею;
- переглядає подальші рішення щодо освітньо-професійного шляху;
- аналізує свою силу волі;
- доповнює особисте портфоліо.

МЕТОДИ РОБОТИ:

- обговорення проблемної ситуації;
- мозковий штурм;
- керована бесіда.

45

ХВИЛИН

ДИДАКТИЧНІ ЗАСОБИ:

- фліпчарт, папір для фліпчарта;
- фломастери/приладдя для письма;
- інтерактивна дошка/мультимедійний проєктор;
- аркуші формату А4;
- «Список життєвих цілей» - Додаток 1 (по одному на кожного учня/кожну ученицю);
- «Планування майбутніх цілей» - Додаток 2 (по одному для кожного учня/кожної учениці);
- «Як досягати цілей у навчанні» - Додаток 3 (для ведучого/ведучої).

ПРОПОЗИЦІЯ ДИДАКТИЧНИХ СИТУАЦІЙ:

Перед заняттям ведучий на фліпчарті прикріплює цитату:

«Якщо ви свідомо плануєте не повністю використати весь свій потенціал - мушу вас попередити: ви будете нещасні до кінця своїх днів».

Абрахам Маслоу

1. ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ

а. Ведучий/ведуча ставить учням запитання, які ініціюють дискусію щодо процесу досягнення цілей, наприклад:

- *Якою має бути запланована мета?*
- *Як мотивувати себе до досягнення мети?*
- *Що потрібно визначити для досягнення мети?*
- *Як працювати над досягненням мети?*
- *Як мотивувати себе до дій?*

б. На завершення варто звернути увагу на побудову кар'єрних траєкторій, які є важливим інструментом, що застосовується у процесі планування.

2. СПИСОК ЖИТТЄВИХ ЦІЛЕЙ

Учні/учениці визначають свої цілі на найближче майбутнє (один рік) і впорядковують ті, яких вони хотіли б досягти в житті (ієрархічно за важливістю), використовуючи «Список життєвих цілей» (Додаток 1).

3. ПЛАНУВАННЯ З МАЙБУТНЬОГО

а. Ведучий/ведуча знайомить учнів з 5 кроками досягнення цілей у навчанні (Додаток 3 «Як досягати цілей у навчанні»).

б. Учні/учениці визначають ті цілі, яких вони планують досягти в довгостроковому майбутньому, наприклад, через 20 років (бачення майбутнього), а також визначають середньострокові та короткострокові цілі на часовій осі, повертаючись із майбутнього в сьогодення (Додаток 2).

Для ведучого/ведучої

Перед початком індивідуальної роботи можна поставити декілька допоміжних запитань:

- *Які умови потрібно виконати, щоб досягти життєвої мети, усуваючи перешкоди?*
- *Які дії ми можемо зробити, щоб наблизитися до мети?*
- *Які позитивні риси, навички та погляди ми можемо розвинути в собі з часом?*

4. ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ДО ДОСЯГНЕННЯ ВИЗНАЧЕНИХ ЦІЛЕЙ

Ведучий/ведуча записує запитання: «Які перешкоди можуть виникнути на шляху до досягнення поставлених цілей?», а також відповіді учнів/учениць. Потім просить запропонувати ідеї того, як можна усунути такі перешкоди.

Для ведучого/ведучої

Можна поставити учням допоміжні запитання, наприклад:

- *Чому ми можемо вважати це перешкодою?*
- *Як ця перешкода може вплинути на досягнення життєвих цілей?*

5. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ

а. Підбиваючи підсумки вправи, можна поставити запитання:

- *Які переваги дає градація цілей?*
- *Чому ми повинні вносити корективи у формулювання цілей?*

Для ведучого/ведучої

Варто звернути увагу, що професійна траєкторія має бути безперервним формуванням прагнень та реалізацією індивідуальних і загальних цілей. Також можна попросити учнів/учениць інтерпретувати наведену цитату.

б. Ведучий/ведуча просить учнів укласти розроблені під час заняття матеріали у свої папки портфоліо.

Додаток 1**СПИСОК ЖИТТЄВИХ ЦІЛЕЙ**

Перш ніж прийняти рішення про план на все життя, важливо подумати про свої наміри на найближче майбутнє:

1. Поставте цілі на найближче майбутнє (один рік)

Одна ціль на сьогодні	
Дві цілі на тиждень:	
Дві цілі на місяць:	
Дві цілі на рік:	

2. Упорядкуйте наступні цілі в ієрархічній послідовності за важливістю: від найважливішої для вас — до найменш важливої:

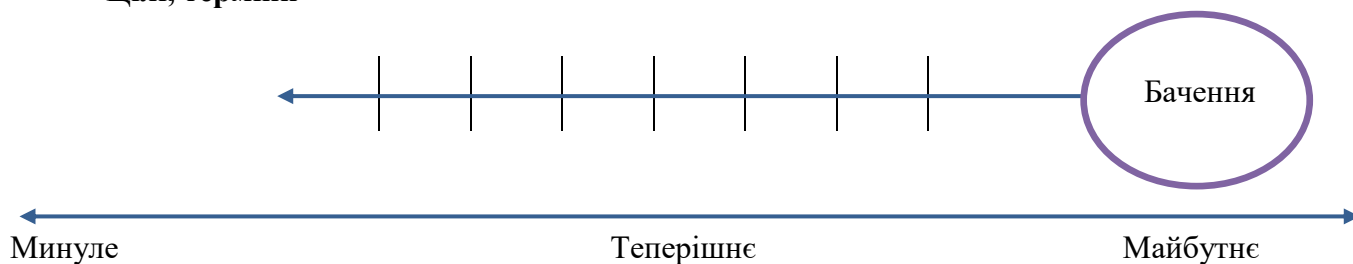
- Здійснювати свої мрії будь-якою ціною, розкрити свою силу волі.
- Досягти високого соціального статусу, визнання, слави тощо.
- Працювати в добрих умовах, щоб робота не втомлювала і не викликала поганих емоцій.
- Отримувати високу заробітну плату, забезпечуючи матеріальний добробут.
- Виявляти творчу ініціативу, повністю розкривати свої інтелектуальні здібності.

ПРІОРИТЕТ ВАЖЛИВОСТІ ЦІЛЕЙ

Додаток 2**ПЛАНУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЦІЛЕЙ**

Виберіть одну ціль як довгострокову мету, яку ви плануєте досягти в майбутньому, наприклад, через 20 років (бачення майбутнього). Визначте середньострокові та короткострокові цілі, які дозволять вам до неї прийти. Потім позначте їх на часовій осі, повертаючись із майбутнього в сьогодення.

Цілі, терміни

 Мета, ціль довгострокова (2-3 роки)

 Ціль середньострокова (6-12 місяців)

 Ціль короткострокова (2-3 місяці)

Додаток 3

(для ведучого)

ЯК ДОСЯГАТИ ЦІЛЕЙ У НАВЧАННІ**1. Зрозумійте, що вам цікаво та які ваші цілі?**

У навчанні важлива мотивація. Для чого ви хочете вчитися? Щоб досягти кращих професійних результатів? Щоб поглибити свої знання в цікавій для вас сфері? Щоб спілкуватися іноземною мовою в новому середовищі? Чим чіткіше ви будете розуміти свою ціль, тим більша ймовірність, що досягнете її.

2. Зробіть план того, що б ви хотіли вивчити

Тепер, коли ви знаєте свою ціль, час докладно прописати, чого хотіли б досягти у фіналі. Якщо це вивчення мови, подумайте, на якому рівні ви хотіли б її знати, на які теми спілкуватися, який рівень усної та писемної компетенції хотіли б мати. Детальне розуміння цілі допоможе вам правильно спланувати роботу та дібрати навчальний матеріал.

3. Підготуйте ресурси для навчання

Як і в будь-якій справі, у навчанні буває важко почати. У цьому випадку допомагає прийом «почати з малого». Так, коли ви вже поділили свою ціль на низку дрібніших, оберіть одну з найменших та почніть працювати над нею. Наприклад, у вдосконаленні навичок шиття знайдіть у соціальних мережах людей з подібними інтересами, ознайомтесь з їх досвідом. Обрали? Тепер доберіть ресурси та інформацію для майбутнього проєкту.

Також подумайте про те, як будете навчатися. Через класичне опрацювання підручників? Інтерактивно, в ігровому форматі? Залучите до навчання викладача? Чи влаштуєте клуб за інтересами? Врахуйте свої побажання та особливості, щоб зробити процес навчання для себе справді ефективним і зручним.

4. Знайдіть час для навчання

Навчання потребує часових і розумових ресурсів. Визначте, скільки часу та енергії ви готові інвестувати в нього. Для цього також пригадайте свою головну ціль – що хочете отримати в результаті. Скільки часу ви готові приділити досягненню своєї цілі? Годину на день? 20 хвилин? Чи підходить вам таке навантаження у довгостроковій перспективі? Врахуйте свою зайнятість, важливість інших завдань та оцінюйте свої ресурси реально.

5. Зобов'яжіть себе вчитися та дотримуйтеся цього зобов'язання.

Отже, ви знаєте, для чого вам потрібне навчання, та готові присвячувати йому свої зусилля. Значить, перебуваєте на правильному шляху. Головне – не сходити з нього та регулярно працювати. І коли вам важко, хочеться опустити руки, пригадуйте, для чого вам усе це треба та як навчання збагатить ваше життя.

Джерело: «Як організувати себе на самостійне навчання впродовж життя?»

<https://bit.ly/3B1Ucxk>
(Learn LifeLong) BffWl

Центр кар'єри – це генератор ідей, де створюються продукти для профорієнтаційної роботи з метою формування кар'єрного успіху молоді, її готовності до самореалізації, формування умінь планувати й будувати власну професійну кар'єру.

Використані джерела

1. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022—2027 роки // Урядовий портал [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-rozvitku-profesijnoyi-profesijno-tehnicnoyi-osviti-na-20222027-roki-1619-091221>
2. Аналітична та статистична інформація // Закарпатський обласний центр зайнятості [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zak.dcz.gov.ua/analytics/70>
3. Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри. Інформаційно-аналітичні матеріали. – Київ: Мін-во молоді та спорту України, Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики, 2019. – 42 с.
3. Навички для успішної кар'єри (курс для здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти) – К.: 2020. – 300 с.
4. Посібник «Пропозиції сценаріїв профорієнтаційних занять з учнями/ученицями, зустрічі із батьками та засідань педагогічної ради професійної (професійно-технічної) освіти –К.: Лілея НВ та TopDruk, 2022.
5. Технології пошуку роботи. Навчальний посібник / В.М. Мізерний, Л.І. Северин, О.М. Тарасова – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 263 с.
6. Центр професійної кар'єри // Колківське ВПУ. Офіційний сайт. Режим доступу: <http://kvpu.info/>

РОЗВИТОК SOFT SKILLS (М'ЯКИХ НАВИЧОК) У МАЙБУТНІХ ОФІЦІАНТІВ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

*Таміла КОЗАК, практичний психолог
Комунального закладу «Міжгірський професійний
коледж» Закарпатської обласної ради*

Професія офіціанта є дуже захопливою та важливою. Офіціант – обличчя закладу, перший контакт клієнта зі світом ресторанного сервісу. Від вміння офіціанта створювати атмосферу затишку та комфорту, швидко й ефективно приймати рішення, керувати стресовими ситуаціями, великою мірою залежить престижність та успішність ресторанного бізнесу. Комбінація технічних (**hard**) та соціальних (**soft**) навичок дозволяє офіціантам забезпечувати якісне обслуговування та створювати позитивні враження на гостей. Тому важливо, щоб професійна підготовка кваліфікованого робітника з професії офіціанта у ЗП(ПТ)О гармонійно поєднувала в собі розвиток технічних, соціальних та особистісних (м'яких) навичок.

Soft skills (м'які навички) офіціантів – це комплекс особистісних якостей та міжособистісних умінь, що допомагають ефективно взаємодіяти з клієнтами, колегами та керівництвом для забезпечення високого рівня обслуговування. Ці навички включають вміння:

- чітко, приязно та ввічливо спілкуватися з клієнтами та колегами, слухати і тактовно відповідати на запитання й вміти ознайомити з меню (комунікабельність, ввічливість, тактовність);
- розуміти почуття та потреби клієнтів, підходити до них з розумінням і співчуттям (емпатія);
- зберігати спокій та продуктивність у ситуаціях, коли робоче навантаження велике або наявні конфлікти (стресостійкість);
- керувати своїм робочим часом, слідкувати за замовленнями, дотримуватися послідовності обслуговування та правил і стандартів роботи (організованість та відповідальність);
- ефективно працювати в команді разом з іншими офіціантами, кухарами та персоналом, конструктивно вирішувати конфлікти з клієнтами й колегами (командна співпраця та вирішення конфліктів);
- бути гнучкими та адаптованими до нових ситуацій (гнучкість та адаптивність);
- створювати для клієнтів комфортне середовище шляхом доброзичливого ставлення, позитивного настрою й зосередженості на задоволенні їхніх потреб (клієнтоорієнтованість та позитивне ставлення) (*Мал. 1*).

Мал. 1. Soft skills (м'які навички) офіціантів

Здобувачі професії опановують технічні та в певній мірі соціальні навички на виробничому навчанні і під час вивчення спеціальних дисциплін. Це включає практичні заняття, де учні здобувають досвід роботи у реальних умовах, освоюють професійні стандарти та технічні аспекти обслуговування, такі як сервірування столів, правильне подання страв та напоїв, знання меню тощо. Однак розвиток особистісних та соціальних навичок (soft skills) вимагає індивідуального підходу та глибшого впливу на особистість, що найкраще досягається через тренінгові та індивідуальні заняття разом із практичним психологом.

Найбільш ефективною формою розвитку соціальних та особистісних (м'яких) навичок у майбутніх офіціантів є тренінгові заняття, оскільки вони проводяться в інтерактивній формі, що підвищує мотивацію та активність учасників. Вони передбачають використання кейс-аналізів, відкритих обговорень, групових вправ, графічних організаторів, мозкових штурмів, технік арттерапії та психомоторних вправ. Такий підхід сприяє розвитку командної роботи, емпатії та комунікативних навичок, що є важливими для професіоналів у сфері ресторанного обслуговування.

Розвиток soft skills у майбутніх офіціантів є процесом, який складається з декількох етапів, де кожен має свої психологічні аспекти. Умовно ці етапи можна поділити на початковий, основний та заключний.

На початку роботи (початковий етап) важливо активізувати знання учнів про необхідні soft skills (м'які навички) офіціантів. Це можна зробити за допомогою мінілекції, мозкового штурму, групового обговорення тощо. Після активізації знань про soft skills важливо оцінити поточний рівень розвитку цих навичок у здобувачів освіти. Для цього можна використовувати різні методи психологічного тестування: тест Кеттелла (16-PF), тест на рівень емпатії, тест «Визначення ступеня схильності до стресу» тощо. Для зручності та швидкості отримання результатів можна використовувати онлайн-платформи для тестування, такі як «Я-психолог». Це дозволить респондентам швидко отримати зворотний зв'язок щодо їхніх м'яких навичок і зрозуміти, які з них потребують розвитку. На основі результатів тестувань майбутні офіціанти можуть сформувати особисті цілі розвитку м'яких навичок. Щоб надихнути здобувача освіти на розвиток та вдосконалення soft skills, корисною буде техніка візуалізації, де він повинен, під музичний супровід, уявити свій ідеальний робочий день у ролі офіціанта.

Коли майбутні офіціанти розуміють якими навичками повинні володіти для професійної майстерності, знають про рівень розвитку цих навичок у себе, сформували особисті цілі розвитку, можна переходити безпосередньо до розвитку у них soft skills (основний етап).

Вміння розуміти та керувати власними емоціями, розпізнавати та адекватно реагувати на емоційні стани інших, розуміти почуття та потреби клієнтів – все це робить офіціанта справжнім майстром своєї справи. Тому розвиток емоційної компетентності офіціантів є важливим для підвищення якості обслуговування та успішної кар'єри в цій професії. Розвиток емоційного інтелекту здійснюється шляхом поглиблення емоційного самоусвідомлення учасників, розвитку навичок емпатії, тобто розуміння почуттів та потреб клієнтів, і емоційної саморегуляції, що передбачає конструктивне вираження емоцій, розуміння тісного взаємозв'язку між думками, емоціями та тілесними проявами в здобувачів освіти.

Ефективними інструментами для реалізації цих завдань будуть арт-терапевтичні техніки, робота з емоціями та рухові вправи. Наприклад, арт-терапевтична техніка «Промалюй емоцію» полягає у тому, що учасники тренінгу малюють домінуючу емоцію і змінюють її на іншу. Вправа «Фантом» допомагає учасникам відчувати певні емоції в тілі, такі як страх, гнів, радість, захоплення, і відобразити їх на зображенні людини. Вправа «Розпізнавання емоцій» вчить здобувачів освіти розпізнавати емоції у виразах обличчя і тілесному мовленні на картках. Рухова вправа «Дзеркальний танець» сприяє розвитку емоційної компетентності через фізичну активність, а вправа «Уявіть...» вчить аналізувати одну стресову ситуацію у ресторані через чотири підходи: позитивний підхід, аналітичний підхід, агресивний підхід, стрес і паніка. Через призму цих підходів учасники мають

визначити сприйняття, реакцію на неї та можливі наслідки (*Мал. 2*). Таким чином, учасники заняття добре усвідомлюють важливість аналітичного та позитивного підходу до стресової ситуації, емоційної саморегуляції та набувають емоційну компетентність.

Мал. 2. Вправа «Уявіть...»

Робота в галузі обслуговування та ресторанного бізнесу вимагає багато енергії та сил. Офіціант щоденно стикається з різними ситуаціями, які вимагають швидких рішень та ефективних дій. Тому розвиток стресостійкості та гнучкості, здатності діяти ефективно в стресових ситуаціях є важливим скілом офіціантів. Розвиваючи цей скіл у майбутніх офіціантів, важливо надати їм інструменти, як реагувати на стрес конструктивно та навіть використовувати його як джерело енергії, як підтримувати свою емоційну рівновагу та залишатися гнучкими в різних умовах. Також важливо, щоб здобувачі освіти усвідомили власну поведінку у стресових ситуаціях, знайшли причини впливу стрес-факторів, опанували техніками зняття внутрішньої напруги, й відчули свої внутрішні ресурси подолання стресових ситуацій.

У реалізації цих завдань ефективними будуть різноманітні вправи та техніки. Наприклад, вправа «Мої сильні сторони» допоможе учасникам усвідомити свої позитивні якості, зазначаючи їх на промінчиках сонця. Вправа «Перетворення ситуації» спрямована на пошук позитивного в стресових ситуаціях, що сприяє зміні погляду на проблеми та виклики. Навчання учасників використовувати дихання для релаксації та зниження стресу здійснюється через вправу «Дихальна пауза». Мінілекція може бути використана для передачі знань про ефективні способи зняття напруги. Вправа «У чому справа?» допомагає учасникам відповісти на шість питань, які стосуються стресового фактору, що дозволяє глибше розуміти його природу та можливі шляхи подолання.

Робота офіціанта вимагає не тільки знань про меню та обслуговування, але й здатності чітко, дружелюбно та ввічливо спілкуватися з гостями та колегами. Тому навички ефективного спілкування з гостями та колегами є також важливим скілом, який допомагає забезпечити гармонійну роботу команди. Розвиваючи цей скіл, важливо звернути особливу увагу на формування в здобувачів освіти уявлення про професійне спілкування офіціанта, розвиток навичок мовної інтонації та навичок ефективного спілкування у конфліктних ситуаціях. Також важливо надихнути їх на подальший розвиток цих якостей. Найбільш влучними інструментами розвитку навичок ефективного спілкування з гостями та колегами є

рольові ігри, оскільки вони дозволяють розіграти сценарії (роль офіціанта і роль клієнта) й взаємодіяти максимально реалістично. Рольові ігри дають можливість програвати складні ситуації, які можуть виникати у ресторані, такі як: клієнт скаржиться на якість страви або вимагає знижку через незручності під час обіду. Це дозволяє знаходити потрібні слова та дії у відповідних ситуаціях, готуючи офіціантів до професійної діяльності.

Розвиток навичок ефективної взаємодії полягає у формуванні в майбутніх офіціантів знань про ефективну взаємодію в колективі. Це може здійснюватися через групову дискусію, де учасники обговорюють принципи та техніки командної роботи, аналізують ситуації з реального життя, діляться досвідом та вчать на помилках один одного. Також корисним є визначення провідного стилю взаємодії за допомогою психологічного тестування, що дозволяє кожному зрозуміти свої сильні та слабкі сторони в контексті командної роботи. Розвиток вміння відкрито говорити про свої бажання, потреби та відчуття сприяє формуванню здорової та відкритої атмосфери в колективі. У цьому контексті особливо корисною є вправа «Я-повідомлення», яка полягає у правильному вираженні своїх почуттів та думок, що допомагає уникати конфліктів і непорозумінь, сприяє більш ефективному спілкуванню.

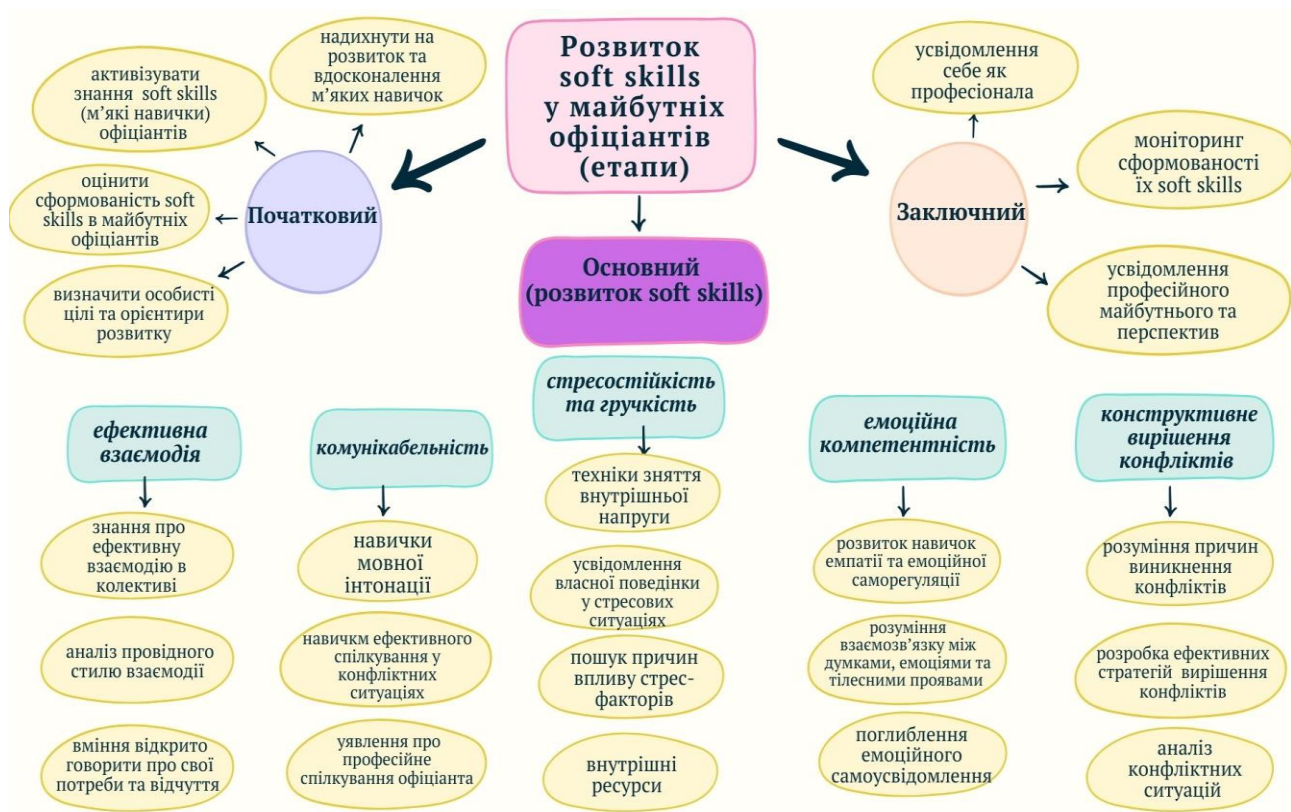
Оскільки у роботі офіціанти часто стикаються з різними конфліктними ситуаціями з клієнтами, колегами або навіть керівництвом, розвиток навичок конструктивного вирішення конфліктів допоможе зберігати спокій, ефективно спілкуватися та досягати позитивних результатів у таких ситуаціях. Для конструктивного вирішення конфліктів важливо розуміти причини їх виникнення, вміти аналізувати та розробляти ефективні стратегії їх врегулювання. Досягнення поставлених цілей найкраще реалізуються у груповій роботі, аналізі конфліктних ситуацій, а також рольових іграх. Групова робота дозволяє учасникам обговорювати і вирішувати конфліктні ситуації разом, що сприяє формуванню командного духу та взаєморозуміння. Аналіз конфліктних ситуацій допомагає учасникам зрозуміти природу конфліктів та знайти оптимальні шляхи їх вирішення. Рольові ігри, де учасники грають різні ролі у конфліктних ситуаціях, дозволяють їм відпрацьовувати навички ефективного спілкування та вирішення конфліктів у безпечному середовищі.

На заключному етапі розвитку soft skills у майбутніх офіціантів важливо спрямувати їх на усвідомлення себе як професіонала у сфері ресторанного бізнесу. Це включає моніторинг сформованості у них soft skills, а також усвідомлення професійного майбутнього та перспектив. Одним із чудових інструментів для прогнозування труднощів у професійній сфері є вправа «Будинок моєї мети» (*Мал. 3*). Учасники малюють будинок, де на даху вказують свою мету, біля стін – завдання, які треба виконати для досягнення мети, біля стежки – методи і способи досягнення цілі, а біля будяків і каменів – бар'єр і перешкоди, які можуть виникнути на шляху досягнення цілі. Ця вправа дозволяє учасникам систематизувати свої цілі, розглянути можливі труднощі і підготуватися до них. Формування образу «Я – професіонал» також важливе для мотивації та самооцінки майбутніх офіціантів.

Мал. 3. Вправа «Будинок моєї мети»

Отож, розвиток soft skills у майбутніх офіціантів є багатограним процесом, для успішності якого важливо враховувати психологічні аспекти (Мал. 4).

Мал. 4. Психологічні аспекти розвитку soft skills (м'які навички) у майбутніх офіціантів

Висвітлені психологічні аспекти розвитку м'яких навичок у майбутніх офіціантів лягли у розробку корекційно-розвивальної програми «Розвиток soft skills (м'яких навичок) у майбутніх офіціантів». Програма спрямована на комплексну підготовку майбутніх офіціантів у ЗП(ПТ)О до важливої ролі в ресторанній галузі, де якість обслуговування та спілкування з гостями має вирішальне значення.

Корекційно-розвивальна програма складається з трьох модулів: «Я – особистість!», «Soft skills: розвиток ключових навичок для успішної кар'єри офіціанта», «Я – професіонал», що об'єднують дев'ять тренінгових занять.

Досвід апробації авторської корекційно-розвивальної програми із здобувачами освіти у груповій формі показав свою ефективність й доцільність реалізовувати її у рамках роботи Центру професійної кар'єри на базі закладу професійної (професійно-технічної) освіти у позаурочний час (Фотом).

Фото. Тренінги із здобувачами освіти у рамках реалізації корекційно-розвивальної програми

Групова робота та взаємодія на тренінгових заняттях позитивно впливають на розвиток soft skills у майбутніх офіціантів. Однак, виходячи з індивідуальних особливостей здобувачів освіти та особливостей сучасних реалій життя, розвиток soft skills у майбутніх офіціантів можливий також у індивідуальній формі або ж самостійно, у форматі онлайн-курсу. Перевагою онлайн-курсу є те, що він є сучасним способом саморозвитку для молоді, частиною життя якої є гаджети, інтернет, віртуальна комунікація; сприяє навчанню відповідно до своїх індивідуальних особливостей (темпу навчання, особливостей розвитку психічних пізнавальних процесів, рівня сформованості особистої і соціальної компетентностей тощо); сприяє розвитку навичок самостійної роботи, самоорганізації, самооцінки; цілодобовий доступ до курсу дозволяє проходити заняття у зручний для учасника час (із можливістю повторного опрацювання вправ); передбачає інтерактивність взаємодії з учасником, можливість зворотного зв'язку з автором (e-mail-комунікація).

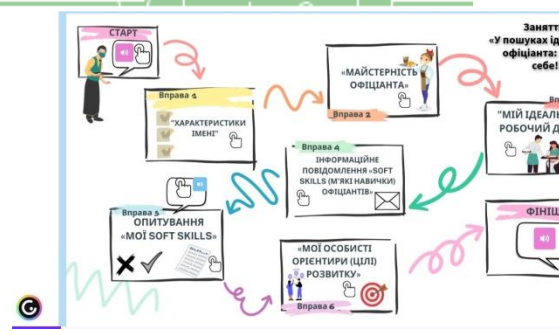
Індивідуальний розвивальний онлайн-курс «Розвиток soft skills (м'яких навичок) у майбутніх офіціантів» розміщений на платформі Genially (**Мал. 5-7**). Створений у вигляді мультимедійної презентації з навігаційною структурою (використання гіперпосилань і кнопок дій). За допомогою засобів навігації наявний швидкий доступ до інформації і переміщення до потрібного заняття або вправи. Деякі вправи передбачають вихід на інші ресурси: Google Диск, Google Форми, На Урок, YouTube, LearningApps, Wordwall, Online Test Pad, Psycho-test, Я-психолог.

Мал. 5. Індивідуальний розвивальний онлайн-курс «Розвиток soft skills (м'яких навичок) у майбутніх офіціантів» на платформі Genially

Мал. 6. Мапа індивідуальних занять

Мал. 7. Зразок одного з індивідуальних занять

Отже, розвиток soft skills у майбутніх офіціантів є надзвичайно важливим для підвищення якості обслуговування та успішної кар'єри в цій професії. Розвиток soft skills у майбутніх офіціантів є комплексним процесом, що включає початковий, основний та заключний етапи й має свої психологічні аспекти. Найефективнішими формами розвитку є тренінгові заняття, що проводяться в інтерактивній та цікавій формі, однак і доцільним є розвиток soft skills в індивідуальній формі або ж у форматі онлайн-курсу.

Використані джерела

1. Гринчук О. І. Основи соціально-психологічного тренінгу: навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ, 2015. – 132 с.
2. Дерев'янка С. П. Феноменологія емоційного інтелекту: навчально-методичний посібник зі спецкурсу «Феноменологія емоційного інтелекту» для студентів ВНЗ. – Чернівці: видавець «Лозовий В.М.», 2016. – 312 с.
3. Ігри та вправи для тренінгів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gurt.org.ua/articles/43009/>
4. Навички для успішної кар'єри [курс для здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти] – К.: 2020. – 300 с.
5. Тест Кеттелла (16-PF) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://я-психолог.укр/cpanel/link_test?l=PyIJ0yyWSfSAr9U

ВИБІР ПРОФЕСІЇ – СПРАВА ВІДПОВІДАЛЬНА (з досвіду роботи)

*Надія КОКОРА, заступник директора з виховної роботи
Державного навчального закладу
«Ужгородський центр професійно-технічної освіти»*

У людини є три шляхи, щоб розумно вчинити:
перший, найшляхетніший, – думати,
другий, найлегший, – наслідувати,
третій, найбільш гіркий, – досвід.

Конфуцій

Сучасні умови розвитку суспільства, демократичні перетворення, економічні та наукові реформи потребують висококваліфікованих фахівців у різних галузях економічної діяльності. Нині до молодих фахівців висувається цілий ряд вимог: вони повинні не лише мати достатньо високий рівень теоретичної та практичної підготовки, але бути соціально зрілою людиною, зберігати високу ефективність в умовах невизначеності й швидко адаптуватися до постійних змін умов середовища праці. Роль молоді в житті суспільства стає все більш значимою. На перший план виходять молоді професіонали з креативним, динамічним, сучасним мисленням. У той же час залишається гострою проблема зайнятості молоді. Молоді люди стикаються з великими труднощами під час пошуку роботи. Причиною такої ситуації є не лише відсутність досвіду роботи, а й завищені амбіції, невідповідність власних запитів бізнес-реаліям. Та все частіше причиною безробіття молодих фахівців є вибір професії, яка не користується попитом на ринку праці. Кожен крок економічного розвитку країни супроводжується як появою нових професій, так і новими вимогами до вже відомих. Як стверджують соціологи, ніколи ще людство не переживало таких глибоких і кардинальних змін у сфері праці, як нині. Старіння і відмирання давніх професій супроводжується появою нових, привабливих, престижних.

А що ж таке професія? Професія — це основний вид трудової діяльності, яка характеризується певними професійними навичками, набутими за допомогою отримання спеціальної освіти або в процесі роботи. І яке ж задоволення ми відчуваємо, коли в руках улюблена праця. Тоді ти просто щасливий, бо твоя праця відноситься до творчості.

Важливо розуміти, що вибір професії – це справа відповідальна у житті кожної людини, адже вона:

- впливає на якість життя.

Професія визначає не тільки рівень доходу, але й умови праці, тривалість робочого дня, можливість для професійного зростання. Задоволення від роботи сприяє загальному благополуччю і щастю людини;

- відображає особисті інтереси та здібності.

Правильно обрана професія дозволяє максимально використовувати свої таланти і розвивати інтереси. Це сприяє відчуттю самореалізації та професійної самодостатності;

- стабільність та впевненість у майбутньому.

Обрана професія забезпечує стабільний дохід, який дає змогу планувати майбутнє, створювати сім'ю, придбати житло та інші матеріальні блага. Це сприяє почуттю безпеки та впевненості в завтрашньому дні;

соціальний статус і самовизначення.

Професія часто визначає соціальний статус людини в суспільстві. Вона може впливати на те, як людину сприймають інші, і як вона сама сприймає себе. Самовизначення та самоповага багато в чому залежить від того, наскільки людина задоволена своєю професійною діяльністю;

- можливості для розвитку та навчання.

Професія визначає шляхи для подальшого професійного розвитку та навчання. Безперервний професійний розвиток важливий для збереження конкурентоспроможності на ринку праці та досягнення кар'єрних вершин;

- впливає на особисте життя.

Робота займає значну частину життя людини, тому вибір професії може впливати на баланс між роботою та особистим життям. Важливо обрати таку професію, яка дозволить підтримувати цей баланс та уникати професійного вигорання;

- внесок у суспільство.

Через свою професійну діяльність людина може робити значущий внесок у розвиток суспільства, допомагати іншим, створювати нові продукти чи послуги. Це додає сенсу і значущості професійній діяльності.

Отже, правильно вибрана професія може стати джерелом задоволення та самореалізації, або ж навпаки – причиною незадоволення та стресу.

Учням 9-11 класів закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) необхідно задуматися, яку освіту варто здобути, щоб опанувати престижну професію, отримувати гідну заробітну плату для повноцінного життя, бути затребуваним на ринку праці та витримувати гостру конкуренцію.

Прийняти правильне рішення щодо вибору майбутньої професії учням ЗЗСО допомагають наші викладачі та майстри виробничого навчання під час проведення профорієнтаційної роботи. Профорієнтація учнівської молоді – один із основних напрямів освіти, який має на меті допомогти учням свідомо обрати професію та визначити свій статус у суспільстві. А.С. Макаренко писав: «Допомогти вихованцеві вибрати собі шлях, – відповідальна справа не тільки тому, що це важливо для майбутнього життя вихованця, але ще й тому, що сильно відбивається тонус його діяльності».

У законодавчих документах про освіту підкреслюється важливість профорієнтаційної роботи з молоддю, зокрема, учнівською. Соціально-економічні перетворення, які здійснюються в Україні, зумовили значні зміни у розвитку профорієнтаційної освіти. У Законі України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» та Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») зазначено, що державна політика спрямовується на забезпечення «...права на здобуття громадянами робітничих професій відповідно до покликань, інтересів, здібностей, фізичного стану...».

Профорієнтаційна робота у Державному навчальному закладі «Ужгородський центр професійно-технічної освіти» (далі – Центр) спрямована на вирішення наступних завдань:

- підвищення рівня поінформованості про робітничі професії Центру;
- формування позитивного іміджу Центру;
- підвищення конкурентоспроможності нашого закладу освіти на ринку освітніх послуг;
- підготовка кваліфікованих робітників;
- створення умов для усвідомленого професійного самовизначення і розкриття здібностей особистості.

До профорієнтаційної роботи залучаються викладачі, майстри виробничого навчання та здобувачі освіти. Здобувачі освіти другого та третього курсів відвідують ЗЗСО свого попереднього навчання, презентуючи наш заклад освіти, ненав'язливо та вміло доносять позитивну інформацію про життя Центру та робітничі професії, які здобувають.

Педагогічні працівники, відвідуючи школи, презентують робітничі професії, які можна здобути в нашому закладі освіти, проводять профорієнтаційні тренінги, що допомагають учням зрозуміти роль робітничих професій, а особливо зараз у країні, яка бореться за свою незалежність і яку необхідно відбудовувати. Щорічно запрошуються учні 8-11 класів на Дні відкритих дверей, що організовуються у закладі відповідно до плану профорієнтаційних заходів. Під час їх проведення як учням, так і батькам, надається детальна інформація щодо умов вступу, термінів навчання. Тут розповідають про робітничі професії, якими може кожен оволодіти за бажанням та за відсутності протипоказань щодо стану здоров'я, перспективи професійного зростання, попит кваліфікованих робітників на ринку праці. Також знайомляться з матеріально-технічною базою закладу, відвідують

навчальні кабінети, лабораторії. З метою задоволення інтересу учнів майстрами виробничого навчання проводяться професійні майстер-класи з елементами виготовлення певної продукції. Охочі за бажанням можуть взяти участь.

Ведеться співпраця з Закарпатським обласним центром зайнятості. Наші здобувачі освіти беруть активну участь у «Ярмарках професій», де випускники шкіл можуть поспілкуватися з представниками закладу освіти, ознайомитися з умовами вступу, переліком професій та пільгами, якими можуть скористатися.

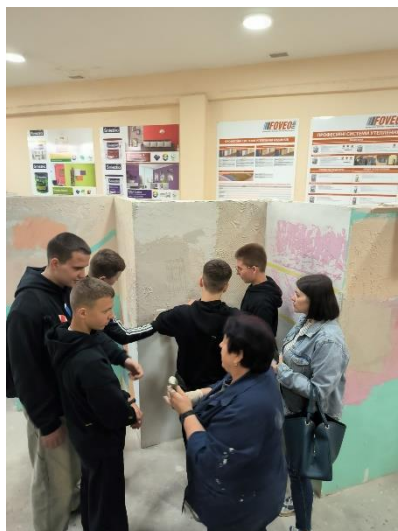
За потреби, працівники «Центру кар'єри» надають індивідуальні професійні поетапні консультації (бесіда, психологічна діагностика здібностей, корекція уявлень учня про себе та світ професій, вироблення плану професійного шляху і визначення професійного вибору) учням та їх батькам щодо здобуття робітничої професії з урахуванням фізичних і психологічних індивідуальних особливостей, їх загальних і професійних інтересів, нахилів та здібностей, загальної та спеціальної підготовки, вимог до працівника даної професії і протипоказань, а також відомостей про попит на ринку праці, можливості працевлаштування. Важливу роль у профорієнтації відіграє розміщення розроблених інформаційних буклетів, відеороликів про професії та віртуальних екскурсій закладом освіти у соціальних мережах «Instagram», «Facebook», «YouTube». На сайті Центру представлено відомості про робітничі професії, їх зміст, терміни навчання та перспективи працевлаштування.

Профорієнтаційні заходи допомагають учням ЗЗСО обрати робітничу професію відповідно до своїх інтересів, здібностей та потреб ринку праці (**Фото**). Вибір професії є важливим кроком у життєвому і професійному становленні людини. Від правильного вибору професії виграє як суспільство, що одержує цілеспрямованого суспільно корисного громадянина, так і особистість, яка відчуває задоволення від роботи і має широкі можливості для самореалізації.

Використані джерела

1. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» Ст. 2. https://kodeksy.com.ua/pro_profesijno-tehnicnu_osvitu.htm
2. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). – Постанова Кабінету Міністрів України № 896 «Про затвердження Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»)). 3 листопада 1993 р.
3. Кар'єрне консультування: практичний посібник / Заєць І.В., Ігнатович О.М., Татаурова-Осика Г.П., Шевенко А.М [за ред. О.М. Ігнатович]. – Київ. – 2019.
4. Пухлій В., Ткаченко В. Вибір професії і проблема зайнятості молоді [електронний ресурс] / В. Пухлій, В. Ткаченко. – Режим доступу: <http://www.personal.in.ua/article.php?id=59>
5. Фрадинська А.П. Свідомий вибір професії як головна проблема сучасної молоді [електронний ресурс] / А.П. Фрадинська. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Znpkhist/2010_2/10fappsm.pdf

Фото профорієнтаційних заходів

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИЙ ТРЕНІНГ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ УЖГОРОДСЬКОГО ВПУ ТОРГІВЛІ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ХАРЧУВАННЯ

*Євгеній КУЧЕРЯВИЙ, заступник директора
з навчально-виховної роботи,
Лариса СВИСТАК, практичний психолог
Ужгородського вищого професійного училища
торгівлі та технологій харчування*

Враховуючи обставини сьогодення, тема організації профорієнтаційної роботи будь-якого закладу професійної (професійно-технічної) освіти стає дедалі актуальнішою. Динамічний розвиток ринку праці, поява нових професій та зникнення старих, стрімке зростання ролі інформаційних технологій – все це кидає виклики традиційним підходам до профорієнтації.

Тож, які нові форми профорієнтаційної роботи з'являються наразі?

1. Інтерактивні онлайн-платформи. Тестування, профорієнтаційні ігри, віртуальні екскурсії освітнім закладом – все це робить процес вибору професії більш цікавим та захоплюючим.

2. Вебінари та онлайн-консультації. Фахівці з профорієнтації Центру кар'єри училища можуть надавати допомогу та консультації всім, хто цього потребує, незалежно від місця розташування. Дана форма роботи добре зарекомендувала себе на практиці під час «локдауну» та дистанційної роботи.

3. Соціальні мережі. Сьогодні групи та канали в соціальних мережах стають майданчиком не лише для встановлення зв'язків та спілкування. Вони активно використовуються як інструмент для саморозвитку, навчання, ведення бізнесу, просування реклами, обміну досвідом, отримання корисної інформації тощо.

4. Професійні нетворкінгові заходи. Зустрічі з представниками різних професій (у тому числі й роботодавцями) дають можливість молоді дізнатися більше про те, чим займаються люди в тій чи іншій сфері та поставити їм свої запитання.

5. Віртуальна реальність. Завдяки віртуальній реальності можна «приміряти на себе» різні професії, не виходячи з дому.

Віртуальна реальність (ВР) стає все більш популярним інструментом у різних сферах життя, і профорієнтація не є винятком. ВР може запропонувати молоді унікальні можливості для дослідження різних професій та вибору майбутньої кар'єри.

Ось деякі з переваг використання ВР у профорієнтації:

Інтерактивність: ВР дозволяє молоді не просто читати про професії, а й відчути себе частиною їх. Це може допомогти їм краще зрозуміти, що насправді означає працювати в тій чи іншій сфері.

Безпечність: ВР дозволяє молоді дослідити небезпечні або складні професії, не ризикуючи своїм здоров'ям.

Доступність: ВР може бути доступною для молоді з будь-якого місця світу, адже для її використання не потрібне дороге обладнання.

Мотивація: ВР може зробити процес вибору професії більш цікавим та захоплюючим, що може мотивувати молодь до більш активного дослідження різних варіантів.

Приклади того, як ВР використовується в профорієнтації:

Віртуальні екскурсії: молодь може віртуально відвідати робочі місця в різних сферах та побачити, як виконуються різні роботи.

Симуляції: можливість брати участь у симуляціях, які дозволяють спробувати себе в різних професіях.

Ігри: існує багато ігор у віртуальній реальності, які можуть допомогти молоді дізнатися про різні професії та розвинути навички, необхідні для них.

Важливо зазначити, що ВР не є панацеєю. Її слід використовувати як доповнення до інших методів профорієнтації, таких як індивідуальні консультації, профорієнтаційні тести та групові заняття.

6. Профорієнтаційні тренінги. Тренінг є однією з найбільш ефективних форм профорієнтаційної роботи з молоддю: учасники не лише отримують знання про різні професії, але й розвивають навички, які їм знадобляться для успішного вибору професії та кар'єрного зростання.

Переваги використання тренінгів у профорієнтаційній роботі з молоддю:

Інтерактивність: тренінги проводяться у формі активних вправ та дискусій, що робить процес навчання цікавим та захоплюючим для учасників.

Практична спрямованість: тренінги дають можливість молоді не лише отримати теоретичні знання, але й потренуватися у застосуванні їх на практиці.

Розвиток особистих навичок: тренінги допомагають молоді розвивати такі навички, як комунікація, командна робота, критичне мислення, креативність та інші.

Особистісний підхід: тренінги дозволяють кожному учаснику визначити свої сильні та слабкі сторони, інтереси та цінності, що допомагає йому зробити усвідомлений вибір професії.

Слід зазначити, що профорієнтаційні тренінги найчастіше використовуються представниками училища у роботі з молоддю. Під час тренінгу акцент здійснюється на такі теми:

- світ професій;
- престижність робітничих професій;
- самопізнання та зняття внутрішніх обмежень;
- свідомий вибір професії;
- відповідальне ставлення до кар'єрного планування.

До вашої уваги представляємо один із розроблених у нашому закладі освіти профорієнтаційних тренінгів, який успішно проводимо з учнями 9-11-х класів закладів загальної середньої освіти міста Ужгород та Ужгородського району як на базі Центру кар'єри училища, так і у різних ЗОШ.

Тема: «Вибір професії – відповідальний вибір»

Мета: привернути увагу учнів до питання важливості вибору професії, популяризувати робітничі професії, вчити бачити свої реальні перспективи і можливості у оволодінні майбутньою професією.

Обладнання: мультимедійний проєктор, папір А4, фліпчарт, кольорові маркери, ватман, м'ячик, стікери.

Перебіг заняття

Ведучий: все менше часу залишається до здійснення вашої головної мрії – закінчити школу і поринути у самостійне, доросле життя. Чим менше часу залишається – тим більше тривог викликає думка про вибір своєї сфери професійної діяльності. Саме від правильного вибору професії залежить усе подальше життя людини. Тому сьогодні ми: обговоримо важливість вибору майбутньої професії; познайомимо вас із робітничими професіями; навчимо вас бачити свої реальні перспективи і можливості у оволодінні цими професіями; навчимо планувати і досягати професійних цілей. То ж ми починаємо.

1. Вправа «М'ячик по колу»

Мета: знайомство і саморозкриття учасників, усвідомлення себе учасником групи.

Матеріали: невеличкий м'ячик

Час: 10 хв.

У нас є невеличкий м'ячик, коли він потрапить до вас, назвіть своє повне ім'я і те, яку професію в майбутньому ви б хотіли обрати для себе. Ведучий бере м'ячик, розпочинає гру з розповіді про себе. Далі передає м'ячик комусь із учасників групи, той – наступному. Гра продовжується, поки всі учасники не розкажуть про себе.

2. Вправа «Ми знаємо професії»

Мета: виявити рівень обізнаності учасників тренінгу про існуючі професії, активізувати їх для роботи.

Час: 15 хв.

Учні об'єднуються у чотири команди за порами року. Кожній команді протягом 5 хвилин необхідно записати якомога більше назв професій. Команди по черзі називають одну професію (повторювати названі професії не можна). Команда, яка не змогла назвати професію, вибуває з гри. (Ведучі уважно слухають відповіді учнів і потім роблять висновки, в залежності від результатів гри).

3. Вправа «Гра в лотерею або «Рука долі»

Мета: показати учасникам наслідки випадкового вибору професії; дати зрозуміти необхідність активних дій та відповідального ставлення щодо вибору майбутньої професії.

Час: 20 хв.

Обладнання: картки, авторучки.

Інструкція учасникам:

Вам потрібно на маленьких аркушах паперу записати професію, або вид діяльності, якими ви хотіли б займатися протягом життя. Запишіть від 1 до 3. Потім ми перемішуємо всі картки і кожен витягує випадково одну (як лотерейний квиток). Кожен учасник витягує із скриньки випадково одну картку з назвою професії. Тренер просить піднятися тих учасників групи, хто витягнув картку з професією, яку ж сам і обирає (записав на картці). Як правило, таких учасників небагато (1-2 людини), а можливо, що взагалі таких людей не буде. Тренер просить групу підрахувати відсоток тих, кому пощастило, кому доля подарувала щасливий випадок.

Ведучий: У даному випадку ми можемо зробити лише один висновок: потрібно більш свідомо підходити до вибору професії. Правильний вибір професії дозволить повністю реалізувати потенціал людини, уникнути розчарувань і невпевненості в собі та в своєму майбутньому

4. Вправа «Зняття внутрішніх обмежень»

Мета: усвідомлення своїх внутрішніх обмежень, опанування інструментами покрокового зняття внутрішніх обмежень.

Час: 20 хв.

Матеріали: аркуш паперу, авторучка.

Інструкція учасникам: на шляху до досягнення наших цілей постійно зустрічаються перепони. Їх можна умовно розділити на зовнішні і внутрішні. Вважають, що з внутрішніми перепонами справитися набагато важче, ніж з зовнішніми. Коли ми говоримо про свої внутрішні обмеження, як правило, починаємо зі слів «Я не можу...». Зараз ми спробуємо по кроках здолати деякі ваші внутрішні обмеження. Запишіть на аркуші 5 раз одну і ту ж фразу «Я не можу...», залишивши трохи місця, щоб її завершити. Допишіть фразу, що ви НЕ можете зробити (робити). Тепер у всіх реченнях закресліть слово «можу», а замість нього зверху запишіть «хочу». Що у вас вийшло? Прочитайте всі фрази з новими словами. Наступний крок. Скрізь закресліть частку «не». Прочитайте, що у вас вийшло. Дуже важливе питання, яке ви зараз маєте поставити собі: «Я дійсно цього хочу?» прочитайте ще раз фрази і зробіть наголос на слові «Хочу». Завершальний крок. Допишіть після слова «хочу» словосполучення «І ЛЕГКО МОЖУ». Разом у вас вийде «Я хочу і легко можу...», а далі за вашим текстом. Тепер зачитайте свої нові фрази вголос. Кожного разу, коли вам здається, що ви щось не можете, не хочете, виконайте цю вправу і у вас обов'язково все вийде. Програмуйте себе на успіх, але пам'ятайте, що і поразка може бути першим стимулюючим кроком до самовдосконалення і успіху.

5. Рефлексія заняття

Мета: завершення заняття, рефлексія заняття, виділення важливого.

Час: 5 хв.

Ведучий пропонує учасникам назвати все, що з ними відбувалося на занятті, одним словом.

Висновок

Важливо зазначити, що нові форми профорієнтаційної роботи не замінюють традиційні, а доповнюють їх. Дні відкритих дверей, ярмарки професій, індивідуальні консультації практичних психологів, співпраця з центрами зайнятості, відвідування закладів загальної середньої освіти та інші заходи, які проводяться вже багато років, й далі залишаються актуальними.

Головне – це те, щоб профорієнтаційна робота була *комплексною, гнучкою та відповідала потребам сучасного суспільства*.

Які ж завдання ставить перед собою колектив Ужгородського вищого професійного училища торгівлі та технологій харчування у питаннях організації профорієнтаційної роботи сьогодні?

- **Допомогти молоді у формуванні усвідомленого та обґрунтованого вибору професії.**

- **Підготувати молодь до змін на ринку праці та до вимог сучасних роботодавців.**

- **Сприяти розвитку особистості та самовизначенню молоді.**

Вирішення цих завдань потребує від нас постійного вдосконалення методів та форм профорієнтаційної роботи. Слід використовувати всі доступні нам ресурси та технології, щоб допомогти молоді зробити правильний вибір професії та збудувати успішну кар'єру.

Колектив закладу вірить, що спільними зусиллями ми зможемо створити ефективну систему профорієнтаційної роботи, яка відповідатиме потребам сучасного суспільства та допоможе молоді знайти своє місце у житті. Важливо навчити їх бути гнучкими та адаптивними до змін на ринку праці. У сучасному світі люди часто змінюють професію протягом життя, тому важливо володіти навичками, які допоможуть їм швидко освоїти нові компетенції.

Використані джерела

1. Жемера Н.В. Сутність та особливості процесу професійного самовизначення учнів старших класів / Н.В. Жемера // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – № 4. – С. 26-30.
2. Класні години з психологом/ уклад. О.В. Скворчевська, О.С. Нурєєва. – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 240 с.
3. Максименко С. Готовність до профільного навчання. Мікрос-СВС. – 2003.
4. Михалевська Н. Тренінг. Вибір професії або задач з багатьма невідомими. (1 заняття) / Н. Михалевська, О. Тригук // Психолог. – 2004. – № 45.
5. Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник / [уклад.: М.В. Лемак, В. Ю. Петрише], 2012. – 384 с.
6. Туріщева Л.В. Настільна книга шкільного психолога: Навчально-методичний посібник для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2008. – 256 с.
7. Усвідомлений вибір професій як запорука життєвого успіху // Психолог. – 2009. – № 2 (338). – С. 14-17.

Фото з проведення тренінгу

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ – ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА В ДІІ

*Марина РОЛДУГІНА, методист Комунального закладу
«Берегівський професійний ліцей сфери послуг»
Закарпатської обласної ради*

Як допомогти молодим людям знайти своє місце у світі? Як дитині усвідомити бажання та зрозуміти, чого вона прагне насправді? Як батькам не нав'язувати стереотипи дітям, а допомогти знайти правильний шлях до професійної діяльності?

Для цього потрібна профорієнтаційна робота в дії – популяризація робітничих професій. А саме, потрібно запланувати та щорічно проводити активну профорієнтаційну роботу із випускниками загальноосвітніх шкіл у сучасному форматі. У нашому закладі освіти ця робота систематично оновлюється. Вона чітко спрямована на ознайомлення дітей різного віку із власними здібностями й можливостями. Тобто, колектив робить все для того, щоб допомогти кожному обрати та вивчити одну з найбільш затребуваних робітничих професій із врахуванням сучасних потреб ринку.

Навіщо ж потрібна профорієнтація?

Професійна орієнтація – це наукова дисципліна, яка допомагає людині обрати свою майбутню професію, враховуючи всі здібності, потреби, бажання. Професійна орієнтація містить технологію розвитку у людини позитивного ставлення до праці. Вона розглядається з позиції конкретної допомоги старшокласнику у його професійному самовизначенні, а саме, для вибору професії раз і на все життя.

У віці 14-15 років більшість підлітків уперше серйозно розмірковують про майбутню професію. З усіх опитаних респондентів лише близько 15% має чітке уявлення про те, чим хочуть займатися, стільки ж – зовсім не цікавляться даним питанням, а решта 70% розуміють, що вибір робити треба, але не знають, який саме.

Як допомогти зорієнтуватися у світі професій?

Батьки часто замислюються над тим, як допомогти дитині з вибором майбутньої професії. Дуже важливо надати їй можливість спробувати себе в тій чи іншій сфері діяльності. Для цього рекомендують відвідувати різні спеціалізовані гуртки та секції. Тут є можливість визначити коло пріоритетів дитини, та вибрати те, що краще виходить у неї. Зараз ринок праці представлений безліччю професій і молодь повинна бути обізнаною у цьому різноманітті.

Адже правильний вибір майбутньої професії дає можливість виявити мотивацію для подальшого розвитку в професійній сфері та кар'єрного зростання, успішного саморозвитку в обраному напрямку, допомагає успішно вирішувати питання, що стосуються зміни профілю діяльності або отримання додаткової освіти. Якщо старшокласник правильно

вибере фах, то в майбутньому стане справжнім професіоналом, зможе працювати в задоволення та отримувати високу заробітну плату. Але формування психологічної готовності випускників шкіл до усвідомленого вибору професії, до праці є не лише гострою необхідністю, але й багатограним і складним процесом.

Всім відомо, що для досягнення результатів у профорієнтаційній роботі потрібно пройти наступні сходинки:

- **Інформаційна бесіда.** Перш ніж обрати професію, майбутнім абітурієнтам надається максимум інформації про професії, їх зміст, статус на ринку праці, перспективи працевлаштування, можливості продовження навчання.
- **Діагностичне опитування.** Для того, щоб обрати якусь конкретну професію, за допомогою індивідуальної бесіди визначаються схильності абітурієнта, його інтереси, чи усвідомлює він до кінця свій вибір.
- **Консультативний діалог.** При консультуванні кожен абітурієнт отримує персональну допомогу.
- **Виконання практичних робіт.** На цьому етапі майстри виробничого навчання та випускники ліцею проводять майстер-класи з майбутніми абітурієнтами в лабораторіях і навчально-виробничих майстернях закладу освіти. Під час практичних занять вони знайомляться з робочими місцями, їх технічним оснащенням. Кожен має можливість порівняти власні очікування з реальними умовами трудової діяльності та оцінити свої можливості в обраній професії.
- **Співбесіда.** Адміністрація та члени приймальної комісії спілкуються індивідуально з кожним абітурієнтом. Мета співбесіди – визначити, чи готовий абітурієнт навчатися обраній професії у нашому закладі освіти.

Тому, плануючи на початку навчального року проведення профорієнтаційних зустрічей, педагоги ліцею намагаються оновити та осучаснити ці спілкування. Тобто етапи робіт - інформаційна бесіда, діагностичне опитування, консультативний діалог, виконання практичних робіт, співбесіда проводяться сучасно, цікаво та креативно. А саме, педагоги нашого закладу освіти проводять активну роботу з надання конкретної допомоги молоді у професійному самовизначенні різними засобами професійної орієнтації. Для цього, насамперед, при спілкуванні із випускниками проводиться тестування. Адже, аналізуючи результати опитування, можна визначити майбутню професію, таланти і здібності, характер і напрямок життєвого вибору.

Наступна сходинка – організація інформаційної роботи офлайн у загальноосвітніх закладах освіти Берегівської ОТГ. Формуються агітаційні бригади: майстер виробничого навчання, здобувачі освіти та викладач, які виїжджають на зустрічі з випускниками шкіл. У цьому навчальному році ці заходи проведено із залученням учнів випускних груп. Адже хто, як не вони, зможуть розповісти та ще й продемонструвати знання, вміння і навички, отримані за період навчання. Випускники показували прийоми роботи піцейоло (тісто шоу) та оздоблювали пряники королівською глазур'ю. Усі учасники профорієнтаційних зустрічей мали можливість спробувати себе у ролі кулінара: повторити дії піцейоло та прикрасити на власний смак пряник айсінгом. Наші учні із захопленням розповідали однолітками про цікаве навчання у професійному ліцеї, наголошуючи на тому, що саме в ЗП(ПТ)О можна знайти головну справу на все життя, якісно оволодіти азами обраної професії, почувати себе затребуваним, повноцінним і задоволеним. Під час цих зустрічей кожен отримав детальну інформацію про наш освітній заклад та професії, які можна здобути в ньому, про правила вступу, етапи вступної кампанії та про реалії майбутньої професійної діяльності.

Звісно, що значну роль у профорієнтаційній роботі займає рекламно-інформаційна діяльність. Активно використовуємо засоби масової інформації – рекламні відеоролики про ліцейне життя на LED-екрані у центрі міста, оголошення на міському радіо, рекламні буклети у громадському транспорті, в місцях масового перебування населення (розклеювання листівок) тощо. Дані продукти несуть у собі найбільшу кількість інформації. Щороку на замовлення виготовляються і розповсюджуються профорієнтаційні буклети з рекламою професій, умовами навчання та візитки нашого закладу освіти.

Візитка, або візитна картка – це традиційний носій певної інформації про людину, організацію або заклад. Візитна картка КЗ «Берегівський ПЛСП» ЗОР – двобічна. На її лицьовому боці розміщено назву ліцею, його адресу, контактні дані та QR-код, за допомогою якого бажаючі мають змогу зайти на сайт й ознайомитися з інформацією, розміщеною на його сторінках. Зворотний бік містить відомості про професії, яким тут навчають.

Дієвою формою профорієнтаційної роботи є участь наших учнів в обласних, міських, районних заходах, зокрема: ярмарках, акціях та конкурсах, міжнародних конкурсах в Угорщині. Готуємо великі виставки учнівських виробів, відеопрезентації ліцею, проводимо майстер-класи, учнівські бізнес-хаби з продажу виробів. На цьому етапі велика увага приділяється проведенню майстер-класів з учнями початкової ланки та дошкільних закладів освіти з приготування піци, крафінів, куличків, десертів трайфл, ажурних крепів, оздоблення кондитерських виробів тощо. Виконуючи практичні дії у кухні-лабораторії, у них формується уявлення про світ робітничих професій. У період дитинства діти виявляють зацікавлення до професій дорослих, у грі й побуті виникає бажання наслідувати старших. Вони прагнуть зробити щось самі, усвідомлюють користь своїх дій, виявляють бережне ставлення до праці дорослих. Все це дає можливість обрати власний шлях у майбутньому. Дитина, яка прийшла сьогодні у наш заклад, – це майбутній працівник, активний учасник життя країни, і, сподіваємося, що майбутній

абітурієнт ліцею. Тому активно, сучасно, креативно намагаємося ознайомити малечу зі світом кулінарного мистецтва як теоретично, так і практично, акцентуючи увагу на затребуваності професій громадського харчування.

Дізнатися про світ професій можна і за допомогою профорієнтаційних тренінгів та під час відвідування професійних (професійно-технічних) закладів освіти, де на місцях розповідають про захопливий світ робітничих професій. Тому ще одною складовою спільної роботи є проведення Днів відкритих дверей, куди запрошуються випускники міста і району, їх батьки, викладачі, директори шкіл. Це – багатолюдне дійство з ярмарком професій, екскурсіями гостей по ліцею, демонстрацією майстер-класів, зустріччю з адміністрацією тощо. Педагоги та здобувачі освіти проводять практично зорієнтовану екскурсію закладом освіти, знайомлять учнівську молодь із умовами навчання, матеріально-технічною базою виробничих майстерень. На цьому заході випускники шкіл мають можливість відвідати майстер-класи з оздоблення кондитерських виробів, приготування дерунів, сервірування столів, формування різноманітних булочок із дріжджового тіста, складання серветок, приготування кольорових млинчиків із різними начинками, приготування піци, випікання кольорових млинців тощо. Цей день став уже традиційним, допомагає не тільки обрати професію до душі, але й знайти улюблену справу, працювати за покликанням. Захід спрямований на професійну орієнтацію молоді та популяризацію затребуваних на ринку праці робітничих професій.

Важливе місце у профорієнтаційній роботі належить офіційному сайту нашого ліцею, висвітленню останніх новин на платформах *Facebook* та *Instagram*. Тут можна відстежити заходи, що проводяться в закладі освіти, ознайомитися з його історією, переліком освітніх послуг, навчально-виробничою діяльністю, перебігом майстер-класів, професійною рекламою тощо.

Використовується і така форма роботи, як участь у батьківських зборах шкіл міста та району. Педагогічний працівник, закріплений за конкретною школою, домовляється з дирекцією та виїздить на батьківські збори, де презентує наш заклад освіти батькам, розповідає про переваги робітничих професій та умови навчання у ліцеї.

Практикуємо проведення зустрічей учнів із представниками підприємств та організацій міста, району, нашими кращими випускниками, які досягли високих успіхів у професійній діяльності.

Але, при всій різноманітності форм і методів роботи з майбутніми абітурієнтами не можна забувати про те, що головним для них при виборі освітнього закладу освіти буде його авторитет на ринку освітніх послуг, який забезпечується систематичною роботою всього педагогічного колективу над формуванням і підтримкою його високого рівня. Саме тому найбільш ефективною є профорієнтаційна робота, яку проводять ліцеїсти серед однолітків у школах, які закінчили, та населених пунктах, де проживають. Понад 50 відсотків опитаних абітурієнтів відповіли, що знають про наш ліцей від друга чи сусіда, який у нас навчається, або навчалися батьки, родичі, знайомі.

Вдячні відгуки випускників про навчання, високі оцінки роботодавців про якість підготовки наших випускників, пропозиції щодо працевлаштування з боку підприємств, бажання батьків, колишніх наших випускників дати освіту своїм дітям саме у стінах нашого закладу освіти. Все це свідчить про те, що наш колектив на правильному шляху у профорієнтаційній діяльності. Ми сучасно презентуємо заклад КЗ «Берегівський професійний ліцей сфери послуг» ЗОР та модерно знайомимо молодь із затребуваними робітничими професіями громадського харчування. Адже осучаснена профорієнтаційна робота є вкрай важливою в умовах сьогодення, саме вона допоможе запобігти безробіттю молоді та дозволить кожному максимально розкрити свій потенціал у майбутньому.

Використані джерела

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%94%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.
2. <https://osvitoria.media/experience/vstupaye-ne-tudy-yak-batkam-reaguvaty-na-profesijnnyj-vybir-dytyny/>.
3. <https://www.kadrovik.ua/novyny/molod-na-rynku-pratsi-ta-proforiyentatsiya-majbutnih-spetsialistiv>.
4. http://ipood.com.ua/data/NDR/Programy_zbirnyky/2020_Zbirnyk_Fedoryshyn.pdf.
5. https://proforientator.com.ua/ua/vopros-otvet-o-proforientacii/vybor_professionalnogo-puti.html.

СУЧАСНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В УЖГОРОДСЬКОМУ ВИЩОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ УЧИЛИЩІ ДЕРЖАВНОГО ТОРГОВЕЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (проблема вибору професії)

*Марія СКИБА, заступник директора з виховної роботи
Ужгородського вищого комерційного училища
Державного торговельно-економічного університету*

Проблема професійного самовизначення учнів закладів загальної середньої освіти наразі надзвичайно актуальна. Одним із найважливіших завдань, яке ставить перед собою сучасна молодь, є пошук і знаходження певної професії, профілю, що дадуть можливість не тільки забезпечити себе і майбутню сім'ю матеріально, але й отримувати задоволення від улюбленої справи.

Відомо, що обирати професію треба обдуманно, враховуючи свої нахили та здібності, особисті і громадянські інтереси. Не буває поганих і хороших, цікавих і нецікавих, легких та важких професій. Значення професії в житті людини залежить не стільки від характеру роботи, скільки від того, як до нього ставиться сама людина, наскільки професія відповідає її запитам і можливостям. «Хочу – можу – необхідно» – формула успішного вибору професії. Позитивна відповідь на питання «Що я хочу?», «Що я можу?» та «Яка професія є актуальною на ринку праці?» – означає, що підліток обрав правильний напрямок на шляху вибору своєї майбутньої професії. Але йому треба допомогти пізнати себе, світ професій та стан ринку праці. У зв'язку з цим постає актуальне питання організації ефективної профорієнтаційної роботи з учнями загальноосвітніх шкіл, спрямованої на сприяння молоді у професійному самовизначенні.

Профорієнтація є пріоритетним напрямком роботи нашого закладу освіти, яка проводиться упродовж року. Профорієнтаційна робота – комплексна, систематична робота кожного члена колективу, мета якої – забезпечення повноцінного прийому учнів на навчання в училище.

Організація та управління професійною орієнтацією в закладі освіти проводиться відповідно до нормативних документів із питань профорієнтаційної роботи.

Управління профорієнтаційною роботою здійснюється радою з профорієнтаційної роботи, яку очолює директор училища. До складу ради входять керівники підрозділів, голови методичних комісій.

Завдання ради з профорієнтаційної роботи:

- організація профорієнтаційної роботи всього колективу;
- планування роботи, координація профорієнтаційної діяльності;
- надання методичної допомоги педагогічним працівникам у проведенні індивідуальної роботи;
- здійснення контролю за роботою кожного педагогічного працівника.

Відповідно до наказу директора «Про організацію та проведення профорієнтаційної роботи» розробляється план заходів із профорієнтаційної роботи, складається список викладачів і майстрів виробничого навчання, закріплених за школами міста Ужгород та районів області для проведення профорієнтаційних заходів, виготовляється профорієнтаційний матеріал.

Прийом на навчання проводиться відповідно до Правил прийому до закладу, розроблених у відповідності до Типових правил прийому до професійно-технічних навчальних закладів України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України № 499 від 14.05.2013 року.

У сучасних умовах для формування спрямованості школярів на майбутній професійний успіх і його реалізацію, педагоги училища у своїй роботі орієнтуються на такі концептуальні засади:

- організація інформаційного середовища, яка передбачає створення інтернет-сторінок на сайті училища, відеоматеріалів, інфографік, друк матеріалів із профорієнтації, оформлення листівок, буклетів, плакатів тощо;
- використання засобів масової інформації (преса, телебачення, інтернет);
- співпраця з міською службою зайнятості;
- залучення до профорієнтаційної роботи гуртківців, батьків, учнів та випускників;
- проведення Днів відкритих дверей, Тижня професійно-технічної освіти, виїзних профорієнтаційних заходів;
- упровадження ігрових методів: ділова гра, ігри-вправи, воркшопи, тренінги, майстер-класи.

У своїй роботі педагогічні працівники виділяють чотири підходи до профорієнтації: інформаційний, діагностико-консультаційний, розвиваючий, активізуючий.

Інформаційний підхід

Мета – забезпечити учнівську молодь різноманітною достовірною інформацією про сучасні професії, ринок праці, планування та розвиток своєї кар'єри.

Ефективною формою роботи є **виїзна профорієнтаційна** робота серед школярів. З учнями проводяться заняття з використанням профорієнтаційних ігор «Цікавий світ професій», завдання яких – розповісти учням про значення правильного вибору професії для особистості, розкрити проблему професійного самовизначення, обговорити типові помилки при виборі професії та їхні наслідки, ознайомити з правилами правильного вибору професії та факторами, через які приваблює та чи інша професія. У ході занять учні мають змогу переглянути відеоматеріали про професії, за якими ведеться підготовка в закладі освіти. Активними учасниками профорієнтаційних заходів є учасники учнівського театру мод «Мій стиль». Вони не тільки виступають із презентаціями колекцій одягу, але й розповідають про заклад освіти, матеріально-технічну базу, престижність обраних професій, перспективи майбутнього. Таке живе безпосереднє спілкування допомагає випускникам шкіл на конкретних прикладах знайомитися зі світом професій. Цією формою роботи охоплюються майже всі школи району.

День відкритих дверей – традиційний захід для учнів загальноосвітніх шкіл м. Ужгород, який проходить щорічно. Під час заходу школярі мають можливість отримати необхідну інформацію про навчання в закладі освіти, професії, за якими здійснюється підготовка кваліфікованих робітників, Правила прийому, організацію виробничого навчання та практики, організацію дозвілля, ознайомитися з навчально-матеріальною базою, умовами навчання, переглянути виставку технічної творчості та майстер-класи. Необхідно відзначити, що школярі віднаходять собі заняття до душі: долучаються до роботи в майстер-класах «станкове бісероплетіння», розпис хною по тілу, з великим задоволенням беруть участь у воркшопі «Сам собі перукар».

Другий рік поспіль наш заклад освіти долучається до профорієнтаційного заходу Ярмарок вакансій, організаторами якого є Закарпатська обласна військова адміністрація у співпраці з іншими установами за фінансової підтримки UNHCR Ukraine – Агентство ООН у справах біженців в Україні та ГО «Неємія». Здобувачі освіти і педагогічні працівники на заході демонструють майстер-класи з професій: швачка, кравець; перукар (перукар-модельєр). Презентація майстер-класів завжди привертає увагу багатьох відвідувачів і є родзинкою обласного заходу. Гості мають можливість ознайомитися з рекламною продукцією, виробами, виготовленими у навчально-виробничих майстернях й на заняттях гуртків технічної творчості. **Профорієнтаційна робота через засоби масової інформації**

Чималу роль у профорієнтаційній роботі відіграє сайт училища та соціальні мережі, де систематично висвітлюються новини життєдіяльності училища про проведені різноманітні заходи, подається різного роду профорієнтаційний відеоматеріал. На сайті училища, у розділі «Вступнику», розміщено Правила прийому до закладу освіти, інформація для внутрішньо переміщених осіб про вступ та навчання, розклад співбесід, опис професій, за якими ведеться

підготовка в училищі тощо. Розділ «Профорієнтація» містить інформацію про проведені профорієнтаційні заходи з учнівською молоддю. Для пропаганди діяльності і підняття іміджу училища також активно використовуються ЗМІ.

Діагностико-консультативний підхід

Мета – установлення відповідності інтересів, здібностей, особистісних якостей, мотивації, тому чи іншому виду діяльності шляхом зіставлення особливостей та вимог до професій. Максимальна результативність цього методу досягається завдяки індивідуальним консультуванням та за результатами тестування.

Профорієнтаційна робота з учнівською молоддю проводиться із залученням фахівців міського центру зайнятості, які надають інформацію про ринок праці, робітничі професії, необхідні в нашому регіоні, пропонують учням пройти безкоштовне тестування на визначення схильності до певних типів професій.

Для прийняття правильного рішення при виборі професії необхідно враховувати ряд факторів: власні побажання, психологічні особливості та можливості, не слід забувати й про потреби ринку праці. Для цього існує так звана «формула вибору професії», яка в загальному вигляді показує первинний алгоритм прийняття оптимального рішення в поєднанні наступних компонентів: «хочу» - «можу» - «треба».

Щороку в закладі освіти створюється Приймальна комісія для організації прийому вступників, яка працює відповідно до Правил прийому, Положення про Приймальну комісію УВКУ ДТЕУ. Члени приймальної комісії забезпечують інформування абітурієнтів, їх батьків та громадськість з усіх питань вступу до закладу освіти, проводять консультації з питань вибору професії, що найбільш відповідає здібностям, нахилам і рівню підготовки абітурієнтів. Якщо інформації та рекомендацій виявляється недостатньо для прийняття рішення, тоді пропонуються інші послуги, які дозволяють більш усвідомлено й докладно розібратися з тим, що є важливим у майбутній професії, побачити, із яких елементів складається будь-яка професія, а також уточнити більш глибокі причини того, чому відповідає або не відповідає та чи інша спеціальність із отриманого переліку рекомендацій. Пропозиція для абітурієнтів – ознайомитися з професіограмами.

Розвиваючий підхід

Його мета – формування різноманітних знань, умінь і навичок, необхідних для опанування тієї чи іншої професії та успішного працевлаштування.

Упродовж року педагогічні працівники училища проводять з учнями-випускниками загальноосвітніх шкіл профорієнтаційні тренінги «Вибір професії – відповідальний вибір», «Професійна освіта – шлях до успіху», «Професії. Як обрати свою» та інші. Мета – підвищити рівень інформованості підлітків з питань профорієнтації, розширити їхні знання про світ професій, сприяти правильному вибору старшокласниками майбутньої професії, вчити бачити реальні перспективи і можливості в оволодінні майбутньою професією, ознайомити з робітничими професіями, за якими ведеться підготовка в закладі освіти.

Активізуючий підхід

Мета – формування внутрішньої готовності до самостійної та усвідомленої побудови свого професійного життєвого шляху. Основна особливість цього підходу полягає в тому, що шляхом використання елементів гри, нестандартних питань і провокацій викликати цікавість до проблематики професійного самовизначення, по-новому подивитися на звичні явища, примусити задуматися про себе, про видимі та приховані особливості професій, про життєві цінності та їхні зв'язки з передбачуванним шляхом професійного розвитку. Саме ці роздуми та відкриття дозволять більш усвідомлено робити вибір. Ділові ігри дозволяють приміряти на себе різноманітні професійні ролі та відтворити ситуацію трудових стосунків і рішень специфічних задач у групі. Вони допомагають здолати невпевненість у собі, дозволяють спробувати себе в різноманітних видах професійної діяльності, щоб відчути, наскільки вони їм відповідають та отримати необхідну оцінку своєї успішності. Наприклад, під час проведення тренінгу «Світ професій», учням пропонується взяти участь у грі «Бути обізнаним у світі професій», у ході якої вони дізнаються про сучасні, престижні та завжди потрібні професії, дати характеристику професіям, за якими ведеться підготовка в училищі та презентувати свої напрацювання.

Педагогічні працівники перукарського напрямку проводять з учнями воркшоп «Сам собі перукар». Основні відмінності воркшопу від заходів іншого типу – висока інтенсивність групової взаємодії, активність і самостійність учасників, актуальний досвід й особисте переживання. Саме тому під час проведення профорієнтаційної роботи обирають такий захід.

На першому етапі відбувається знайомство та коротка бесіда про заклад освіти та професію перукар. Після бесіди йде поділ на групи: учасники обирають різнокольорові фігурки, а потім створюються групи за попередньо обраним кольором фігурки. Наступний етап – це гра «Вгадай, що в коробці». У коробці знаходяться інструменти, прикраси та косметичні засоби, необхідні для роботи в перукарні. Школярам пропонується відгадати, що там є. Відгадані предмети вони забирають собі в команду, а потім з ними працюють. Коли учасники вгадали і отримали необхідний матеріал для роботи, відбувається демонстрація слайдів або практичний показ попередньо визначеної роботи (зачіски, плетіння тощо). Після перегляду робіт, школярі активно долучаються до командної роботи: відтворюють побачені перукарські роботи, або роблять власний витвір. Закінчується захід демонстрацією виконаних робіт та коротким обговоренням.

Фото з проведення профорієнтаційних заходів

Як бачимо, профорієнтаційна робота в УВКУ ДТЕУ посідає одне з чільних місць у роботі педагогічного та учнівського колективів. Роками напрацьовані форми і методи роботи з профорієнтації з метою виконання регіонального замовлення з підготовки кваліфікованих робітників, постійно поповнюються новими ідеями та пропозиціями, що породжуються вимогами сьогодення. Протягом багатьох років наш колектив з успіхом справляється з цією задачею. Незважаючи на щоденні труднощі, педагогічний колектив виконав план прийому учнів на 2024/2025 навчальний рік.

Найголовнішою рекламою нашого закладу освіти є хороші відгуки від учнів та випускників (за навчання та виховання); високі оцінки роботодавців про якість підготовки наших фахівців; пропозиції про працевлаштування з боку підприємств; побажання батьків – колишніх наших випускників дати освіту своїм дітям саме в стінах Ужгородського вищого комерційного училища Державного торговельно-економічного університету.

Використані джерела

1. Алгоритм вибору професії: наук.-практ. реком. / Н.В. Ортікова – К. : ПК ДСЗУ, 2015. – 26 с.
2. Гапонова О. Профорієнтаційні ігри // Психолог. – 2007. – № 23-24.
3. Закон України «Про професійно-технічну освіту» – К.: 1998.
4. Конституція України. – К.: 1996.
5. Конспект профорієнтаційного заняття «Професії майбутнього» : наук.-практ. реком. / Л.М. Капченко, Н.В. Савченко, Н.В. Ортікова, Н.В. Балашова, Л.Й. Літвінчук, О.В. Грамма. – К. : ПК ДСЗУ, 2017. – 35 с.
6. Лотоцька Л. Моє яскраве майбутнє. Профорієнтаційне заняття з елементами тренінгу для старшокласників // Психолог. – 2012. – № 5.
7. Мазуркевич І.В., Богдасарова Л.В., Лавринюк В.М. Організація профорієнтаційної роботи в навчальному закладі / навчально-методичний посібник. – Біла Церква КОПОПК, 2014. – 157 с.
8. Професіограми та психограми професій, які користуються попитом на ринку праці України: Методичний посібник. – К. : 2013. – 236 с.
9. Професійне самовизначення старшокласників: Методичний посібник / Упор. Л. Шелестова. – К.: Шкільний світ, 2006. – 128 с.
10. Сергеева Л.М., Кондратьєва В.П., Хромей М.Я. Лідерство: навчальний посібник для учнів\студентів професійних навчальних закладів із спеціальності «Комерційна справа». – Івано-Франківськ: Лілея-НВ-2015. – 296 с.
11. Типові правилами прийому до професійно-технічних навчальних закладів України, затверджені наказом МОН України № 499 від 14.05.2013 року та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 29 травня 2013 року за № 823/2335.

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ІДЕЇ (кар'єрне консультування з молодіжного підприємництва)

*Софія ХУДЯК, майстер виробничого навчання,
консультантка Центру розвитку кар'єри
Комунального закладу «Вище професійне училище № 3 м. Мукачєво»
Закарпатської обласної ради*

Мрією багатьох людей є розпочати свій власний бізнес. Вони вивчають численні бізнес-журнали, відвідують семінари, розмірковують. Проте, у підсумку, дуже мало хто з них постають до рішення розпочати власну справу.

Першим кроком до цієї мрії є вибір бізнес-ідеї. Вдало сформована ідея може визначити стартову діяльність підприємця-початківця, а далі для продовження комерційної діяльності потрібні оновлені ідеї.

Вибір бізнес-ідеї є початковим етапом у створенні власної справи. За цим етапом важливо зробити правильний та конструктивний вибір справи, яка в подальшому може збагатити вас, або, навпаки, привести до втрати грошей. Тому слід досить серйозно підійти до вибору того інтересу, яким ви плануєте займатись.

Бізнес-ідея – це те, що супроводжує початківців на дорозі до великого бізнесу. Для початку необхідно визначити види зайнятості:

- Наймана праця на повний робочий день.
- Тимчасова робота за кордоном.
- Фріланс – робота на позаштатній основі з одним або кількома замовниками.
- Підприємництво – продаж товарів чи послуг самостійно або у складі невеликої групи.
- Підприємство – виробництво товарів або надання послуг на постійній основі, структура із найманими працівниками.

Потенціалом будь-якої підприємницької діяльності є ідея. Бізнес-ідея – це визначені знання про доцільність та перспективу займатися обраним видом підприємницької діяльності. Підприємець-початківець повинен чітко усвідомлювати мету та задачі майбутньої діяльності, мати уявлення щодо шляхів і засобів її досягнення та їх рішення.

Гарна бізнес-ідея - це дуже цінна річ. *По-перше*, вона повинна бути конструктивною. *По-друге* – новою. Новою для самого підприємця, новою для місцевого ринку або абсолютно новою. Але придумати щось абсолютно нове досить складно. Скоріш за все її хтось колись вже спробував реалізувати. Інша річ, коли ідея індивідуально або локально нова. Ось з цим вже можна працювати.

І третій підхід – це актуальність, тобто затребуваність ідеї.

На вибір бізнес-ідеї мають вплив багато внутрішніх чинників людини, зовнішніх факторів навколишнього середовища, бажань, а також наявність окремих початкових знань, зокрема:

- прагнення змінити професію та напрямок діяльності тощо;
- бажання стати власником підприємства;
- прагнення покращити своє матеріальне становище;
- прагнення реалізувати мету, домогтися визнання у суспільстві;
- усвідомлення джерел ресурсів для створення власного підприємства;
- отримані раніше знання з певного виду підприємницької діяльності;
- досвід створення підприємства у відповідній сфері та знання обрання оптимальної організаційної та організаційно-правової форми його існування;
- вміння прораховувати настання ризиків, управляти ними та нейтралізувати їх;
- знання, хоча б поверхневі, щодо організації обліку на підприємстві;
- усвідомлення зовнішніх факторів: чинного законодавства, конкуренції, форм та засобів економічної політики.

Успіх реалізації бізнес-ідеї залежить від обраної сфери діяльності, організаційно-правової форми малого підприємства, стратегії і тактики управління.

Підприємницькі навички і якості

1. Самовіддача

Щоб ваш бізнес втілювався в реальність і приніс успіх, від вас потрібна самовіддача. Це означає готовність ставитися до свого бізнесу як до однієї із найважливіших справ у житті. Чи надовго ви маєте намір присвятити себе бізнесу? Чи готові віддавати йому більшу частину часу і сил?

2. Мотивація

Якщо ви по-справжньому мотивовані до того, щоб випробувати свою бізнес-ідею, поліпшити власний добробут і домогтися того, аби ваші гроші працювали на вас, це підвищує шанси вашого підприємства на успіх. Чи є у вас ясне розуміння того, заради чого ви хочете мати власну справу?

3. Уміння брати на себе ризики

Безпрограшних бізнес-ідей не існує. Завжди є ризик зазнати невдачі. Чи готові ви ризикувати? Чи хочете ризикнути своїми грошима і вкласти їх у свій бізнес?

4. Прийняття рішень

Керувати власною справою – означає приймати рішення, які можуть привести як до успіху, так і до невдачі. Важливі рішення не можна ні відкладати, ні перекладати на інших. Чи здатні ви самостійно приймати складні рішення?

5. Стресостійкість

Підприємці піддаються сильному стресу. Він може виникати через необхідність приймати складні рішення, мати справу з різними учасниками бізнесу, працювати допізна. Наскільки вас надихають ваші перспективи в бізнесі? Чи отримуєте ви щире задоволення від своєї роботи?

6. Вирішення проблем

Ведення бізнесу вимагає вміння вирішувати проблеми, що виникають. Чи є у вас здатність до конструктивного усунення їхніх першопричин?

7. Цілеспрямованість

Якість, що відрізняє підприємця від найманого працівника, – здатність ставити цілі і досягати їх. Ви повинні чітко уявляти собі, в якому напрямі розвивається ваш бізнес, і бачити картину в цілому, не відволікаючись на дрібниці. Чи склали ви концепцію свого бізнесу? Чи поставили перед собою мету?

8. Підтримка оточення

Заняття бізнесом буде віднімати у вас багато часу і сил. Тут важливо мати належну підтримку з боку рідних, друзів та інших підприємців. Чи є у вас необхідні зв'язки в особі окремих людей і організацій, готових допомогти у здійсненні вашої мрії?

9. Фінансовий стан

Для запуску вашого бізнесу важливим є доступ до фінансових ресурсів. Чи маєте ви заощадження, щоб почати свою справу? Якщо вам потрібні додаткові кошти, то чи є у вас рідні або друзі, готові та здатні позичити вам гроші або надати свої активи в якості застави за вашою позикою у однієї із фінансових установ?

10. Технічні навички

Практичні навички, необхідні для того, щоб ваша бізнес-ідея втілювалася у вироблені товари або надані послуги. Наприклад, якщо ви хочете відкрити майстерню з обслуговування та ремонту телефонів, вам слід уміти їх ремонтувати. Чи є у вас технічні навички, необхідні для передбачуваного бізнесу?

11. Навички ведення бізнесу

Означають здатність ефективно управляти своєю справою. Чи є у вас навички у сфері маркетингу, розрахунку витрат, бухгалтерії, мотивації персоналу тощо?

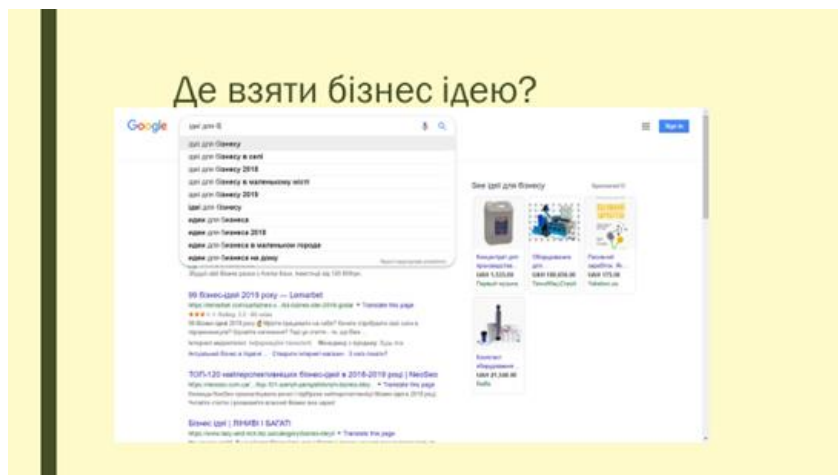
12. Знання сфери вашого бізнесу

Чим більше ви знаєте про ту сферу діяльності, якою плануєте займатися, тим кращими є ваші шанси уникнути помилок.

13. Навички переговорів

Здатність спілкуватися з іншими, нікого не зачіпаючи. Ведучи переговори, ви повинні враховувати не тільки те, що вигідно вам, а й те, що вигідно вашому співрозмовнику

Методики генерування бізнес-ідей

Спосіб 1. Бізнес-ідеї довкола хобі та захоплень

У кожної людини є хобі, захоплення і таланти. Те, чому ви готові приділяти час і увагу, витрачати на це гроші і пишатися результатами. Створити бізнес довкола улюбленої справи – один із найпоширеніших варіантів генерування бізнес-ідей.

Спосіб 2. Спостереження

Поспостерігайте за предметами загального користування на вулиці, дома, в магазині. І придумайте вдосконалення, за яке люди готові платити. Більшість успішних бізнесів вдосконалили існуючі продукти.

Спосіб 3. Якби я мав...

Просто помрійте. Уявіть: «якби я тільки мав»... що вказує на потребу чи бажання отримати товари чи послуги, що відсутні чи важко їх отримати (*старий телефон, фотоапарат, телевізор та іграшка – мобільний телефон*).

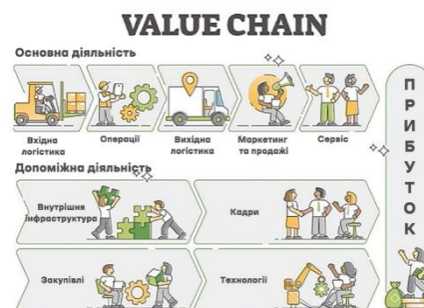
Спосіб 4. Проведення мозкових штурмів

Одна голова – добре, дві – краще, а багато голів здатні придумувати чудові бізнес-ідеї. Мозковий штурм – метод колективного генерування ідей, коли люди з різних сфер і з різним досвідом підсилюють один одного.

Спосіб 5. Дослідження ланцюгів доданої вартості

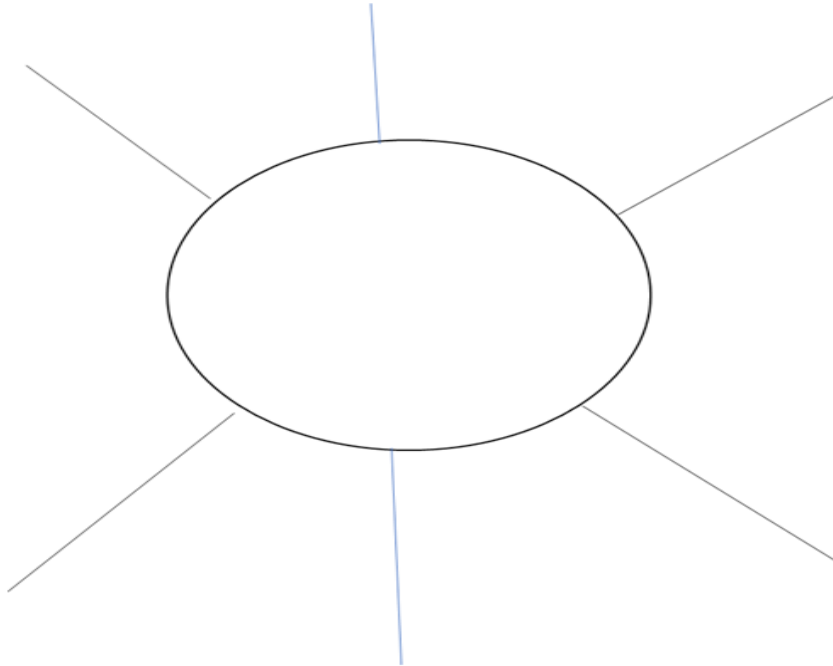
Ланцюг доданої вартості (далі – ЛДВ) – послідовність процесів зі створення продукту. Продукт проходить усі процеси у ланцюгу і на кожному з них його вартість зростає, продукт отримує додаткову цінність. Аналіз ЛДВ дозволяє визначити розриви, вузькі місця і дублювання процесів

Генерування бізнес-ідей

Гра «СОНЕЧКО»

1. Висловлюємо максимальну кількість ідей, не обмежуючи фантазію.
2. Ніякої критики чи обговорення ідей. Висловлюємо лише ідеї.
3. Можна розвивати вже висловлені ідеї.
4. Час такту обмежений – 10 хвилин.

*Всередині назва професії, а на променях бізнес-ідей

Під час вибору бізнес-ідеї необхідно мати певні знання щодо її реалізації, а саме: знання у сфері:

1. *Товарного ринку* – використання товарного ринку як джерела ідеї зводиться до вияву існуючого дефіциту того чи іншого товару або послуги, визначення кола незадоволених споживачів;
2. *Географічні та структурні схеми у системі виробництва товарів та просування його до споживача*: географічні – це аналіз продукції, що виробляється в нашій країні, ввозиться з-за кордону; структурні – яка продукція виробляється, а яка ні. Підприємець аналізує процес виробництва товару, його окремих компонентів або навіть цілої товарної групи; джерело і «маршрут» просування товару від виробника до споживача; форму пропозиції товару споживачу. Суть ідеї може бути в налагодженні прямих зв'язків із виробником, що виключають наявність існуючих посередників.
3. *Досягнення науки і техніки* як джерело ідей вимагають гарної інформованості у цій сфері та значної інтелектуальної праці. Об'єктом уваги може бути не тільки власне товар, але і технологія його виробництва, виробничий процес.
4. *Нові можливості застосування вже виробленого товару або продукту* – це специфічні та випадкові джерела, що ґрунтуються на творчому підході до процесу створення ідеї.

Можливостей для вибору бізнес-ідеї безліч. Одним із варіантів є використання вашої професії. Вам слід подумати, що знаєте або робите краще за інших. Та спробувати трансформувати свої знання і досвід у продукт, який необхідний людям і який ви можете реалізувати на гідному рівні.

Виконання вправи

Для того, щоб спростити цю задачу, виконайте невеличку вправу. Візьміть чистий аркуш паперу і ліворуч напишіть назви галузей знань чи спеціальностей, у яких ви вважаєте себе фахівцем. Потім навпроти кожного рядка зазначте, яким чином ви можете використати свої знання чи вміння щодо підприємницької діяльності.

Коли ви визначилися, з чим будете працювати, обов'язково продумайте, що будете з цим робити: виробляти, продавати чи надавати послуги.

Після обрання бізнес-ідеї потрібно обрати алгоритм її реалізації.

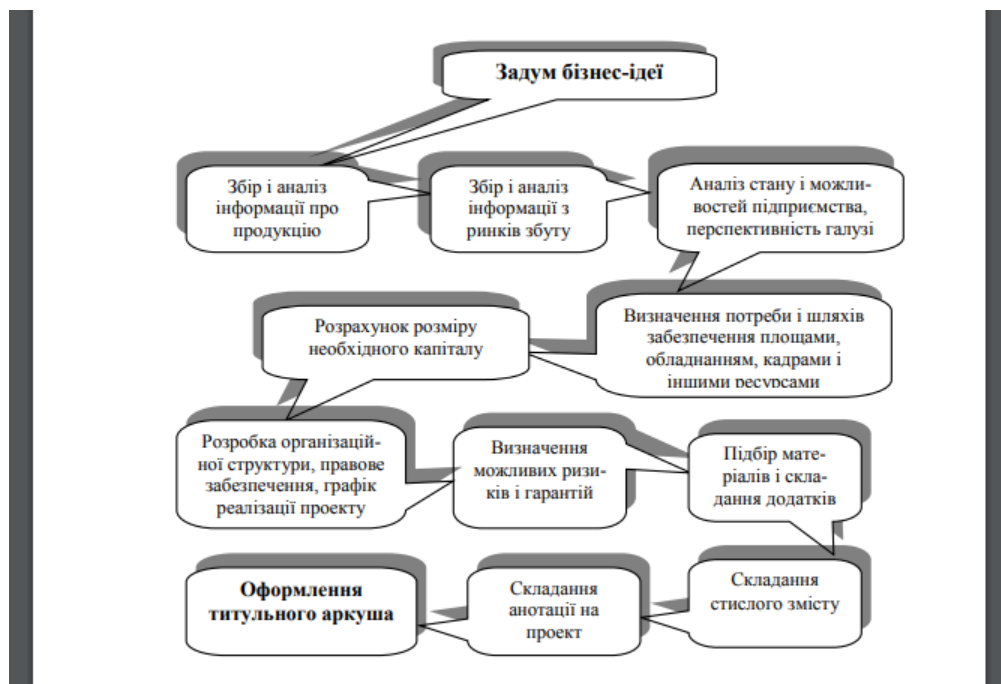

Рис. 1. Схема послідовності реалізації задуму бізнес-ідеї

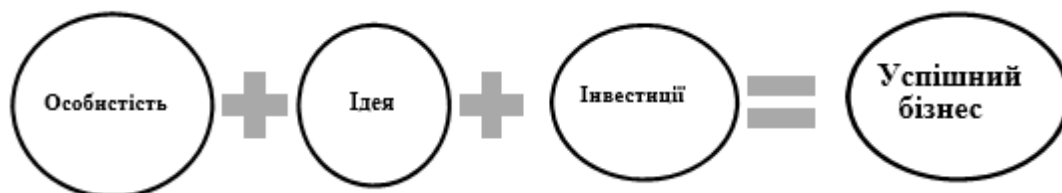
Коли загальна схема реалізації ідеї зрозуміла за всіх позицій, можна переходити до конкретних попередніх розрахунків, які зручніше за все виконувати в рамках бізнес-плану.

Коли Ви вже обрали ідею для бізнесу – не поспішайте з її реалізацією. Кожну ідею слід детально проаналізувати з огляду на власні уміння та очікування.

Запитайте себе: Чи цікавить мене ідея? Чи хочу я присвятити енергію та час на впровадження саме цієї ідеї у життя? Чи реалізація задуму принесе мені суспільний престиж?

І тільки після отримання позитивної відповіді на ці питання приступайте до наступних етапів реалізації вашого бізнес-проекту.

Формула успіху в бізнесі

Використані джерела

1. Бізнес-планування в підприємницькій практиці – Режим доступу: <http://pidruchniki.com>
2. Болтянська Л.О., к.е.н., доц. кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ТГАТУ; В.М. Тебенко, к.е.н., доц. кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ТГАТУ ВІД ВИБОРУ БІЗНЕС-ІДЕЇ ДО ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ. Режим доступу: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/%D0%92%D0%B8%D0%B1%D1%96%D1%80-%D0%B1>
3. Посібник учня «Власна справа» // «EU4Skills: кращі навички для сучасної України».